

MIHAI GĂINUȘĂ – RĂPIREA PARISIEI ȘI ALTE POVESTIRI

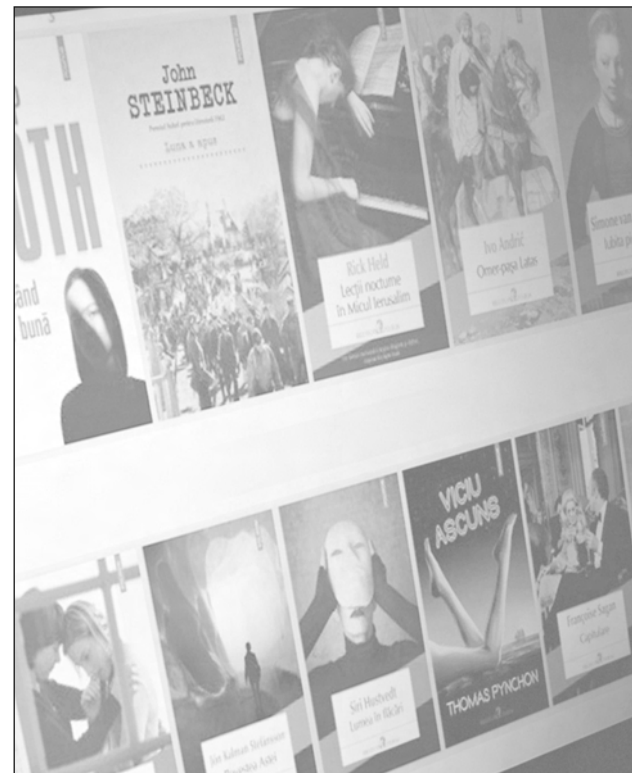
„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din acest volum, care va apărea în curând la Editura Polirom.

PAGINA 12

PETRE-FLORENTIN GÎSCĂ: „ROMÂNIA ARE NEVOIE DE PROFESIONIȘTI, NU CONTEAZĂ CĂ SUNT MEDICI SAU DIRIJORI”

PAGINILE 10-11

CELE MAI AȘTEPTATE TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ ÎN BIBLIOTECA POLIROM

PAGINILE 2-3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂTA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XVIII ▶ NR. 761 ▶ 5 – 11 FEBRUARIE 2022 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

INTERVIU CU TRADUCĂTOAREA SIGRID CRASNEAN

„PARCUL PENTRU CÂINI E O CARTE GREU DE LĂSAT DIN MÂNĂ”

PAGINILE 8-9

Cele mai așteptate traduceri din literatura universală în Biblioteca Polirom

La început de an editorial, Polirom aduce în librăriile din România traduceri de excepție din literatura universală: clasici ai secolului XX, laureați ai Premiului Nobel pentru literatură, cele mai importante voci ale literaturii

contemporane de pretutindeni, scriitori traduși și citați în întreaga lume, autori aflați deja pe lista de best-selleruri a editurii, dar și scriitori traduși în premieră în limba română.

Titluri din literatura franceză, americană, islandeză, italiană, sud-americană, germană, australiană, sârbă, neerlandeză, portugheză, engleză – toate vor apărea în prestigioasa colecție „Biblioteca Polirom”, coordonată de Dan Croitoru.

sârbă Omer-pașa Latas (1806-1871), trimis în Bosnia în 1850 de sultanul Abdul-Medjid pentru a impune autoritatea turcă. Deși supusă Istanbulului, Bosnia este în realitate condusă de cneji, dintre care voievodul Bogdan Zimonjić domnește asupra regiunii Sarajevo. O extraordinară frescă istorică ce dovedește încă o dată măiestria cu care Ivo Andrić, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, stăpânește arta miniaturii.

John Steinbeck, *Luna a apus*

- Traducere din limba engleză și note de Ona Frantz
- Premiul Nobel pentru Literatură 1962

Publicat inițial la apogeul puterii naziste, romanul *Luna a apus* explorează efectele invaziei atât asupra învinșilor, cât și a învingătorilor. Ocupat de trupele inamice, un orașel liniștit ajunge să se confrunte, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, nu numai

mărginite. Roth reușește să ilustreze acea mărginire prin limbajul folosit în comunitate, oferindu-ne trista concluzie că oamenii cu un vocabular limitat și împiedicat nu pot avea decât gânduri limitate și împiedicate, precum și visuri limitate și împiedicate. Nu este o tehnică nouă – un exemplu faimos e Charles Bovary al lui Flaubert –, însă Roth o utilizează extraordinar de bine.” („The New Criterion“)

**Bernhard Schlink,
*Culorile despărțirii***

- Traducere din limba germană și note de Mariana Bărbulescu

Bernhard Schlink este autorul bestsellerului *Cititorul*.

Povești despre despărțirile care ne strivesc, despre cele care ne eliberează, despre izbânzile și eșecurile în dragoste, despre încredere și trădare, despre amintiri amenințătoare și copleșitoare.

**Simone van der Vlugt,
*Iubita pictorului***

- Traducere din limba neerlandeză și note de Gheorghe Nicolaescu

Autoarea bestsellerului *Albastrul din miez de noapte*

În 5 iulie 1650, în timp ce merge pe un drum de țară din împrejurimile Amsterdamului, Geertje Dirx e ajunsă din urmă de o trăsură cu portărea ai magistraturii care au primit sarcina să o aresteze și să o ducă la casa de corecție pentru femei din Gouda. Când i se aduce la cunoștință că a fost condamnată la 12 ani de detenție, fiind găsită vinovată de furt, decizie de contract și desfrâu, femeia își dă seama că în spatele acestui verdict se află Rembrandt van Rijn.

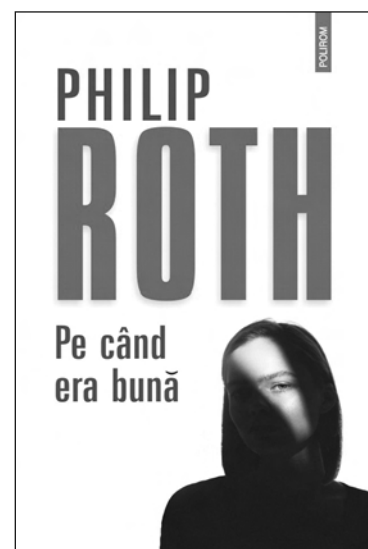
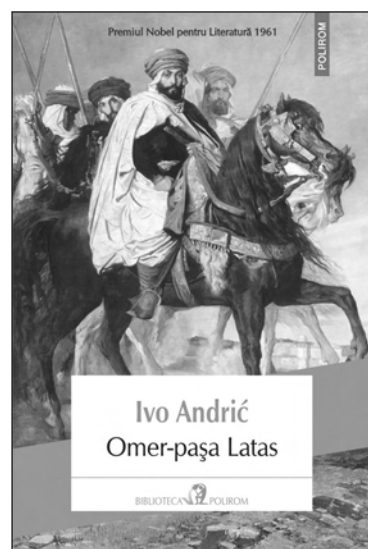
După ce a studiat documente de epocă ignorate multă vreme, Simone van der Vlugt și-a propus în noul ei roman istoric să reabiliteze imaginea lui Geertje Dirx, oferind astfel o perspectivă surprinzătoare asupra unei părți importante din biografia lui Rembrandt.

ÎN LIBRĂRII ȘI PE WWW.POLIROM.RO

Ivo Andrić, *Omer-pașa Latas*

- Traducere din limba sârbă și note de Dragan Stoianovici
- Premiul Nobel pentru Literatură 1961

Romanul este o relatare a vieții generalului otoman de origine

cu răul venit din afară, ci și cu trădarea născută în sânul acestei comunități strănse. Analizând în amănunt sentimentele comandantului și pe ale trădătorului și înfățișând patriotismul plin de curaj al populației, Steinbeck dă la iveală adevăruri profunde, adesea tulburătoare, despre război, dar și despre natura umană.

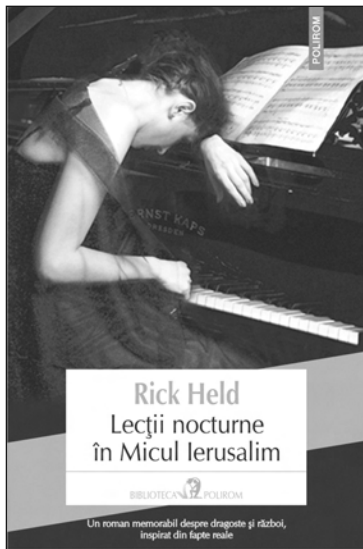
„Cu un talent impecabil, Rick își poartă vertiginos cititorul tot înainte, pe firul unei intrigi demne de orice thriller al marelui ecran.” („Living Arts Canberra“)

**Philip Roth,
*Pe când era bună***

- Traducere din limba engleză și note de Mihaela Ghiță

„Romanul *Pe când era bună* este privit ca portretul unei femei formidabile și distructive, dar așa zice că e, într-o măsură mult mai mare, descrierea unei culturi și a unei imagini asupra lumii fatalmente

Rick Held, *Lecții nocturne în Micul Ierusalim*

● **Traducere din limba engleză de Iulia Gorzo**

● **Un roman memorabil despre dragoste și război, inspirat din fapte reale**

Adolescentul evreu Tholdi, care aspiră să devină muzician, o întâlnește pentru prima dată pe prostituata romă Liuba, o fată frumoasă și misterioasă, în ziua în care împlinește 16 ani. Câteva săptămâni mai târziu, Armata Română, aliata Germaniei naziste, ocupă Cernăuți, orașul său natal. Tholdi reușește să-și facă rost de o slujbă la fosta fabrică de textile a tatălui său. E în culmea fericirii, asta până când află că Radu și Grigore, cei doi frați care conduc acum fabrica, sunt colaboratori ai naștilor...

ÎN CURÂND, ÎN „BIBLIOTECA POLIROM”

● **José Saramago, *Poemele posibile***. Antologie (1966-1975), traducere din limba portugheză și note de Simina Popa • Volum publicat cu prilejul centenarului nașterii marelui scriitor portughez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1998).

Cartea de față cuprinde cele trei volume de poezie scrise de José Saramago. *Poemele posibile*, care dă și titlul ediției românești, apare în anul 1966, când Saramago avea 44 de ani, și marchează revenirea scriitorului în lumea literară portugheză după o absență de 19 ani. Atât în acest volum, cât și în cel de-al doilea, *Probabil bucurie*, publicat în 1970, cititorii care i-au vizitat deja opera vor recunoaște picături din temele predilecte în romanele de mai târziu.

La scurt timp după revoluția portugheză din 1974, Saramago publică *Anul 1993*, care îi încheie opera poetică. Este un poem narativ, hibrid, dedicat suferinței colective pricinuite de aproape 40 de ani de dictatură.

● **Isabella Hammad, *Parizianul***, traducere din limba engleză și note de Sînziana Dragoș

Palestine Book Award 2019

Parizianul este un roman captivant și complex, plin de suspans, inspirat din viața străbunicului autoarei, prin intermediul căreia se reconstituie o epocă istorică fascinantă: sfârșitul Imperiului Otoman și deșteptarea conștiinței naționale palestiniene. Pe fundalul unui climat politic tensionat care continuă să caracterizeze Orientul Mijlociu și în prezent, romanul abordează problema identității, a iubirii eterne, a modului straniu în care trecutul poate perturba prezentul.

● **Traducere nouă: Albert Camus, *Teatru: Caligula • Neînțelegera • Starea de asediu • Cei drepti • Revoltă în Asturias***, traducere din limba franceză și note de Daniel Nicolescu

Premiul Nobel pentru literatură 1957

„De ce fac teatru? Ei bine, m-am întrebat adesea. Singura explicație pe care am găsit-o ar putea să vi se pară descurajant de banală: pur și simplu, pentru că scena de teatru este unul dintre locurile din lume care mă fac fericit. Teatrul îmi oferă comunitatea de care am nevoie, constrângerile materiale și limitările de care orice om și orice suflet au nevoie. În singurătate, artistul este stăpân, dar este stăpân asupra neantului. În teatru, el nu poate fi stăpân. Ceea ce vrea el să facă depinde de alții. Regizorul are nevoie de actor, care are nevoie de cel dintâi. Această dependență reciprocă, atunci când este acceptată cu modestia și buna dispoziție adecvate, creează solidaritatea meseriei și camaraderia de zi cu zi. Aici, suntem toți legați unii de alții, dar nici unul nu încețază să fie liber, într-o anumită măsură: nu este aceasta o formulă bună pentru societatea viitorului?” (Albert Camus)

● **Donatella di Pietrantonio, *Borgo Sud***, traducere limba italiană și note de Mihaela Găneț

Inima rămâne un mister greu de dezlegat pentru cine nu a deprins de mic limbajul iubirii necondiționate. Uneori, însă, durerea trăită în întregime, până la

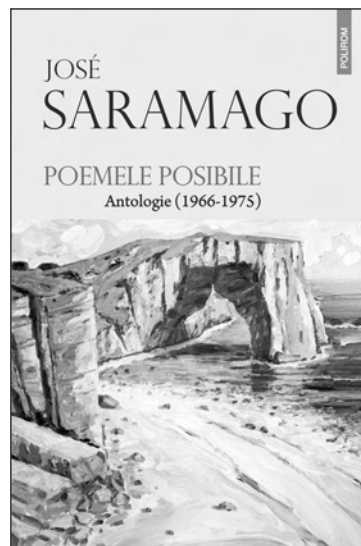
ultima picătură, ne poate ajuta să pătrundem în cele mai ascunse unghere ale sufletului. Și astfel ne putem construi propriul scut de apărare din claritatea sentimentelor, acceptarea lor și îngrijirea legăturilor intime pe care ne-am construit devenirea. Asta pare să ne transmită Donatella Di Pietrantonio, cu înțelepciunea și naturalitatea marilor scriitori. Ea ne oferă un buchet multicolor de emoții rostite în șoaptă, care va rămâne cu noi multă vreme. În *Borgo Sud* autoarea merge pe firul poveștii începute în *Cea care se întoarce* (Polirom, 2020). Romanul a fost nominalizat la Premiul Strega (2021), cel mai prestigios premiu literar din Italia.

● **Jón Kalman Stefánson, *Povestea Astei***, traducere din limba franceză și note de Magda Răduță

O poveste despre dragoste și nostalgie. Despre Islanda, poezie și dorința de a cunoaște lumea. Despre viață și moarte. Și despre Aste. Îmbinând crâmpie din viața a trei generații într-un mozaic de întineric și lumină, *Povestea Astei* e o saga lirică și senzuală despre promisiuni neîmplinite și perpetua căutare a fericirii, în care vocile personajelor răsună întrepătrunse într-o auroră boreală a memoriei.

● **Siri Hustvedt, *Lumea în flăcări***, traducere din limba engleză și note de Veronica D. Niculescu

Nominalizat la prestigiosul Man Booker Prize, *Lumea în flăcări* este un roman magistral pe tema percepției, prejudecăților, dorinței și luptei unei femei pentru afirmarea în conștiința publică. O complicată carte-puzzle, prezentată drept o antologie de texte foarte diverse, narațiunea adoptă multiple perspective și oferă opinii ce nu par să se pună de acord în privința vreunui adevăr obiectiv, creând în schimb un captivant roman psihologic și politic.

● **Thomas Pynchon, *Viciu ascuns***, traducere din limba engleză și note de Dan Croitoru

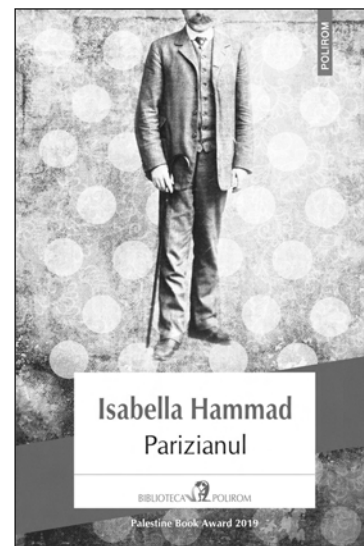
Bestseller „New York Times” • Roman noir, poveste detectivistică cu puternice accente comice, *Viciu ascuns* este un omagiu adus contraculturii hippie și subversivilor ani '60 – una dintre cele mai amuzante și mai accesibile cărți ale lui Thomas Pynchon. *Viciu ascuns* a fost ecranizat în 2014, în regia lui Paul Thomas Anderson, cu Joaquin Phoenix, Josh Brolin, Owen Wilson, Katherine Waterstone, Eric Roberts, Reese Witherspoon și Benicio del Toro.

● **Karina Sainz Borgo, *Și va fi noapte la Caracas***, traducere din limba spaniolă și note de Alina Cantacuzino

În Caracas, Venezuela, Adelaida Falcón își înmormântează mama – singura familie pe care a avut-o vreodată – și se teme că, la lăsarea nopții, hoții vor jefui mormântul. Nici măcar morții nu-și pot afla liniștea aici. Adelaida a copilărit într-o Venezuelă prosperă, care accepta emigranții în căutarea unei vieți mai bune, locuind împreună cu mama ei într-un apartament modest. Dar acum? În fiecare zi se așază la coadă la pâine, care se termină invariabil înainte să ajungă la casă. În fiecare noapte își astupă ferestrele cu bandă adezivă ca să nu pătrundă înăuntru gazele lacrimogene împrăștiate de forțele de ordine asupra protestatarilor. Romanul Karinei Sainz Borgo este o odă adusă poporului venezuelean și un memento terifiant al felului în care lumea așa cum o știm se poate dezintegra într-o clipă sub ochii noștri.

● **Françoise Sagan, *Capitularea***, traducere din limba franceză și note de Mădălina Ghiu

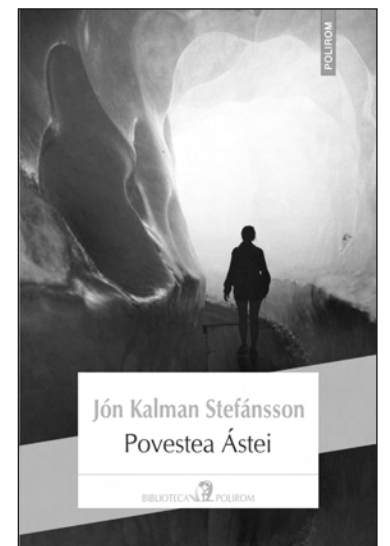
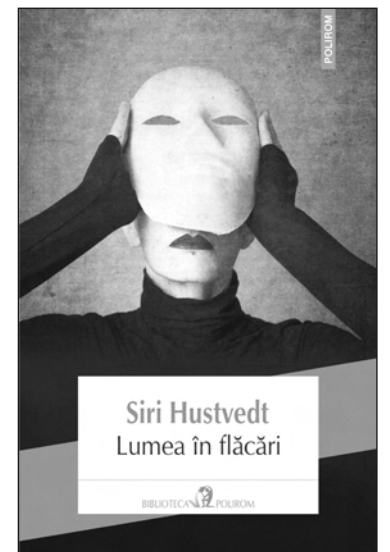
O nouă poveste de dragoste înscrisă într-un triunghi sentimental, un nou roman marca Françoise

Sagan în care pasiunea se dezlănțuie și supraviețuiește clasic timp de trei anotimpuri – primăvară, vară, toamnă, în ritmul lor, într-un Paris care se oferă cu generozitate îndrăgostiților și burgeziei pariziene, dar cu parcimonie vieții și muncii de zi cu zi. Romanul a fost ecranizat cu Catherine Deneuve și Michel Piccoli în rolurile principale, în regia lui Alain Cavalier.

● **Michel Bussi, *La soarele neîmblânzit***, traducere din limba franceză și note de Cristina Jinga

În Insulele Marchize, cel mai izolat arhipelag din lume și paradis exotic asupra căruia planează spiritul lui Jacques Brel și al lui Paul Gauguin, cinci cititoare au fost alese să participe la un curs de scriere creativă organizat de un celebru autor de bestselleruri. Să fie atât de la îndemână visul lor de-o viață de a scrie? În inima pădurii tropicale, păzite de totmuri stranii și bântuite de umbra unui tatuator marchizian care aduce mult cu Charlie Chaplin, o dispariție transformă imediat visul frumos într-un joc criminal. Insula Hiva Oa devine scena tuturor bănuielilor, unde oricine poate să mintă și... să moară. **SDC**

Jurnal din anii molimei (56)

În speranța că va veni totuși mai repede sfârșitul molimei, continuăm Jurnalul.

Luni, 31 ianuarie

N-ai cum să faci asta, dacă nu ești vlah până la esență. Cazul: ipochimenul de la stabilimentul pemepe din scandalul de la Mogoșoaia, dacă mai știți cazul, în care o doamnă consilier (usere) a fost amenințată de două animale politice (de la penele și pemepe), a scris (mă rog, a dictat) o scrisoare, o scrisorică, o cerere, care se numește așa: „Cerere de renunțare la demisia de onoare”. Ce voiam să zic, mâine e ziua lui Nenea, îngerul nostru păzitor, dar anul ăsta văd s-a sărbătorit mai devreme în natală.

Duminică, 30 ianuarie

Eu sunt federeralist din tinerețe (și agassian din copilărie), dar dacă trebuie să fie altul mai titrat, ce bine totuși că măcar e Nadal acela.

Și președintele e plecat în exil de opt ani, dar văd că după el nu se jeleşte nimeni.

Sâmbătă, 29 ianuarie

Eram monarhie urbană și nu știam.

Vineri, 28 ianuarie

Nu fiți triști, vlahi dragi. A plecat Prințesa Urbană, dar a rămas Regele Salam.

Joi, 27 ianuarie

Îl vezi pe Ciucă și ți se face dor de Cîțu, îl vezi pe Cîțu și ți se face dor de Șică, îl vezi pe Șică și ți se face dor de Viorica, o vezi pe Viorica și ți se face dor de Tudose, îl vezi pe Tudose și ți se face dor de Grindeanu, îl vezi pe Grindeanu și nu ți se mai face dor de nimeni, căci e deja prea multă valahie și clachezi.

Nu întâmplător este nen-tu Cehov preferatul meu. Anton Pavlovici n-avea obiceiul cel mai dezgustător dintre toate: să se gudure

pe lângă gloată. N-avea Cehov suflet de comersant de nimicuri, bravo. Căci iată această splendidă scrisoare către Suvorin, din decembrie 1888: „Pentru cine scriu și de ce? Pentru public? Publicul pe care nu-l văd și în care cred mai puțin decât în vedenii: publicul este ignorant, prost crescut, iar cele mai bune elemente ale sale nu sunt oneste și nici sincere cu noi. Dacă eu sunt ori nu sunt util acestui public nu am de unde să știu. În general duc o viață plictisitoare și uneori toate îmi devin antipatice”. Dar asta era atunci. Astăzi, care mai de care suflă în dosul publicului, tot publicul e format numai din oameni frumoși, oameni dragi, într-o continuă demonstrație de impostură mai scârboasă ca râia. Oare nu li se apleacă de la atâta turcesc? Uite că nu.

Mi-ar plăcea să apară teoria conspirației că totul e o manevră ca să ni-l pună pe Geoană președinte.

Miercuri, 26 ianuarie

Gata, a liniștit președintele popoul: n-avem de ce să ne temem. Gata, a zis omul (mă rog). Și știm cu toții că, dacă zice președintele o vorbă, atunci așa e.

Sigur, e bine, chiar obligatoriu, să fie atrasă atenție: atenție, partid extremist. Totodată e bine să fie atrasă atenția și cu alte prilejuri (de care, slavă zeilor, e plin) – de exemplu, partid extrem de prost. Avem, iată, și așa, și altminteri. Nenea să ne judece.

Se împlinesc astăzi 104 ani de la nașterea dictatorului Nicolae Ceaușescu, prilej cu care vreau să vă aduc aminte că și tovarășul a fost, printre atâtea, și general al armatei noastre, românești.

Propun să intre în vocabularul politico-erotic vlah expresia: a sta ciucă.

Pe de o parte, Iohannis e comandantul suprem al forțelor

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

armate și asta e suficient de înspăimântător. Iohannis nu e în stare să comande nici măcar o friptură la restaurant. Îi trebuie și lacheu și prompter și sforar. Pe de altă parte, dacă vă temeți că asta e vestea proastă, care forțe armate?

Marți, 25 ianuarie

Mic ghid de recunoaștere a impostorului și pe partea culturală (colcăie). Dacă apuci să mai știi una alta, să ai o brumă de cultură, asta nu te va face nicidecum înfumurat, păun, nu-ți va ridica nasul în vânt, ci dimpotrivă îți va spori modestia, smerenia. Carevasăzică, n-o să ajungi chiar ca Socrate, să știi că nu știi nimic (acesta e idealul), dar în zona aceea te vei îndrepta. Așadar: unde vedeți fudulia, deîndată (sau uneori mai târziu) o să iasă la iveală și prostia. **SDC**

În medie la maxim

Limita nu își capătă adevăratul înțeles decât prin raportare la ce s-ar întâmpla dacă ar fi depășită, cam așa cum nu devenim conștienți că am fost sănătoși decât când ne trezim bolnavi. Ea nu are o substanță a ei, este în mare măsură prevestirea unui conținut viitor. Asta explică poate, fără să justifice, de ce am ajuns să avem o artă a comerțului cu limita. S-ar părea că urătoarele noastre, ca să compenseze mesajele lor îndeobște mahmure sau colerice, au hotărât ca, în lumea asta, limitele să nu ni se aplice. Ele trebuie să cuprindă întotdeauna o marjă generoasă de siguranță, special pentru noi.

Adică: îi spui omului că ai nevoie de textul care reprezintă contribuția lui la volum pe 31 octombrie, nici o zi mai târziu. Tu de fapt ai nevoie de el pe 30 noiembrie, dar n-o să fii nebun să-i spui că nu poți întârzia mai mult de 30 noiembrie! Așa s-ar duce totul de

CĂTĂLIN PAVEL

CÂTEVA PÂNZE SUS

râpă. Falsifici deci limita, și atunci când omul îți trimite materialul pe 15 noiembrie, așadar cu două săptămâni întârziere, cerându-și scuze, tu îl primești cu multă amabilitate, pentru că în realitate ție îți trebuia abia peste două săptămâni. O frumoasă prietenie se înfiripă. Materialul e cu două pagini mai lung decât numărul maxim indicat de tine, care nu putea fi depășit sub nici o formă, dar tu tot nu te superi, pentru că de fapt, abil, nu anunțaseși că aveai de fapt o toleranță de până la patru pagini în plus. Colaborarea continuă, limitele sunt explorate în continuare,

materialele întârzie tot mai mult, dar și limitele fuseseră tot mai abil plasate, pentru că nu degeaba ești coordonator cu experiență. În felul acesta, reușești să respecti data limită impusă de editură. (A respecta data limită e o formă specială de hybris...). Numai că și editura își luase o marjă de siguranță, așa că trei ani mai târziu volumul tot n-a apărut.

Toți folosim modelul negustorului care anunță un preț de trei ori mai mare decât cel pe care e dispus să-l accepte și zice „mai jos de atât mi-e imposibil să merg, dau faliment, ăsta e ultimul preț etc.”. După zece minute de tractări pitorești, cumpărătorul obține totuși o reducere la jumătate a prețului triplat și toată lumea e mulțumită. De-a lungul negocierii este obligatoriu – mai mult, este chiar politicos! – pentru vânzător să spună, de două-trei ori, „până acum am lăsat cât am putut de la mine, dar de acum încolo nu se mai poate negocia”. Cumpărătorul pleacă mulțumit

© Kilian Schonberger

nu atât de achiziție, cât că a negociat nenegociabilul.

Faptul că limitele devin doar o construcție retorică ne infantilizează pe toți. Falsificarea limitelor sabotează exercițiul responsabilității. Când transmitem ora la care pleacă autocarul sau ora la care începe înfățișarea la tribunal, noi mai scădem 30 de minute, pentru că ne e teamă că amicul nostru va întârzia, așa că ne substituim metronomului său. Lasă că o să ne fie recunosător când ajunge acolo cu jumătate de oră mai târziu și constată că a sosit de fapt la țanc! Sau,

pentru siguranță, marcăm și o cursă de șoareci cu *Pericol de moarte*, ca nimeni să nu-și prindă degetele în ea. Cine totuși umblă în ea, împins de soartă, află că *Pericol de moarte* nu înseamnă nimic. Până când, evident, toată această minciună inflaționară duce la fiasco când ți-e lumea mai dragă.

În încheiere, raportează că am trecut cu camionul de 41 de tone peste podul vechi peste care e interzis să treci cu mai mult de 40 de tone. Podul s-a prăbușit. Eu nu sunt de vină, că doar n-am trecut cu 80 de tone. **SDC**

Armată cu cai de lemn (I)

RADU PAVEL GHEO
ROMÂNII E DEȘTEPTI

Acum, când în imediata noastră vecinătate plutește iarăși spectrul războiului și pe undeva s-a pomenit și numele României, presa a început să difuzeze iarăși știri despre o potențială mobilizare a rezerviștilor, despre obligativitatea încorporării, despre pedepse.

„Românii care refuză încorporarea în caz de război vor face 7 ani de închisoare”, scrie un ziar. „Revine armata obligatorie?” titreză altul. Un site de știri propune un sondaj: „Ar trebui reintrodus serviciul militar obligatoriu?”. Un alt ziar anunță „Armata obligatorie pentru toți bărbații între 18 și 40 de ani”, ca să afli după aceea că e doar propunerea unui deputat. Ideea se rostogolește prin mass-media, căci setea de public cititor e mare, iar războiul și armata sunt buni catalizatori de audiență.

Ca reacție adecvată la goana după senzațional, publicația satirică electronică TimesNewRoman

anunță că, „Oficial, țara noastră introduce din nou stagiul militar obligatoriu, dar doar pentru bărbații cu burtă”. Nici măcar nu-i o idee așa de rea. Oricum nu văd utilitatea unui stagiu militar obligatoriu – nu în România militară. În cazul că dinspre Rusia se va porni un nou război – fapt improbabil, dar nu imposibil, ținând cont cu cine avem de-a face –, nu armata română va fi cea care îi va sta în cale. În condițiile războiului modern, sutele de mii de potențiali recruți, instruiți în stil autohton, n-ar fi decât carne de tun pentru un adversar cu armată regulată.

De fapt cam așa a fost întotdeauna, chiar și în epoca stagiului militar obligatoriu. Am apucat acea epocă. Am fost militar în termen și am fost pregătit vreme de șaisprezece luni să îmi apăr patria, Republica Socialistă România, și partidul, adică Partidul Comunist, că așa era pe vremea aceea: una fără altul nu se putea. În acei ani – anii 1980 – mulți

militari în termen făceau cel puțin jumătate din armată pe ogoarele patriei, culegând sau semănând porumb, cartofi, varză, ceapă și tot ce mai era necesar pentru a ne apăra de dușmanii ce voiau să ne cucerească. Cei mai ghinionisti ajungea pe șantierul de construcții și petreceau șaisprezece luni pe schele, în arșiță sau ger, ori, și mai rău, își zdrobeau spinările și membrele la construirea canalului București-Dunăre. Unii au și murit acolo – pentru patrie, presupun. Desigur, erau pe undeva și unități de elită, care pregăteau militari de excepție, luptători antiterorism, vânători de munte, dar erau puține și nesemnificative.

Majoritatea militarilor în termen cam asta făceau în armată: muncă necalificată, doar că, în loc să poarte o salopetă de lucru, purtau uniforma de soldat al Republicii Socialiste. Cu ce au învățat acolo, cei mai pricepuți se puteau alege cu o meserie decentă

(zugrav, dulgher...), dar nu cu abilități de luptă.

Eu am fost printre norocoșii nimeriți într-o unitate militară de unde nu s-a plecat nici „la munci” (agricole), nici pe șantiere. Am stat șaisprezece luni într-un țărc îngărdit, cu cazarmă și terenuri de antrenament, unde făceam în fiecare zi câte ceva. Ceva militar, așa zice – atunci când nu făceam curățenie sau nu plantam ori culegeam legume pe terenurile unității sau nu eram luați de vreun ofițer pentru cine știe ce comision, că și ofițerii erau oameni și trebuia să le curețe cineva casa, să ajute la o construcție, să dea cu bidinea și să care saci cu moloz. Am făcut și instrucție, dacă țin bine minte, dar nu cred că obsesia pentru blestematul ăla de pas de defilare în ritm ar ajuta la război – poate doar la un spectacol coreografic cu bărbați balerini în bocanci de piele artificială. Am făcut multă gardă, ceea ce însemna că păzeam unitatea să nu ne-o fure cineva:

stăteam cu arma în mână în cele patru colțuri îngărdite ale teritoriului unității și ne uitam să vedem dacă vine cineva să ne atace sau să ne facă vreun alt rău. Stăteam trei ore, apoi eram înlocuiți, mergeam trei ore în unitate, apoi dormeam trei ore și o luam de la capăt până când bioritmul ce ne mai rămăsese era făcut țândări. În vremea aia visam permanent la somn și uneori adormeam chiar și în post, ghemuit și cu arma strânsă bine între piept și genunchi, ca să nu mi-o fure cineva. Reușeam să ațipesc chiar și iarna, în zăpadă, la minus nu știu câte grade, pe întinderea viscolită a Bărăganului de la marginea Bucureștiului. Asta cu siguranță n-aș fi putut învăța decât în armată.

Și mai sunt și altele. **SDC**

Rafila, Ciucă și sondajele

Suntem în plin val 5, iar ministrul Sănătății Alexandru Rafila se clasează pe primul loc la încrederea românilor în ultimul sondaj Avangarde. Social-democratul a crescut cu două puncte față de precedentă măsurătoare (37 la sută în noiembrie, 39 de puncte pe început de nou an), însă și dacă ar fi fost o stagnare deja e o performanță, în condițiile în care batem record după record la numărul de îmbolnăviri.

Este domnul Rafila un politician atât de eficient? Nici vorbă. Omul își vede de treabă și speculează abil momentul. Ministrul Sănătății apare aproape zilnic la TV unde explică tacticos ba că nu avem nevoie de certificat verde, ba că oamenii nu trebuie forțați să se vaccineze, ba a ajuns să indice ziua în care începe valul 5 și când va începe să scadă. Sunt lucrurile pe care publicul vrea să le audă. Rafila nu se ceartă cu

FLORIN GHEȚĂU
VAGONUL CU VORBE

nimeni, ci doar dojenește (vezi controversa pe care a avut-o cu Florin Ciucu) și nu intră în cliniciuri cu vreun alt politician. E drept că și conjunctura îi este favorabilă. Varianta Omicron se dovedește mult mai prietenoasă decât Delta. Vedem că în spitale, în ciuda zecilor de mii de cazuri pe zi, încă sunt locuri pentru pacienții Covid. Oamenii apreciază specialistul, nicidecum politicianul.

În tabăra PNL, același sondaj ne arată o imensă surpriză. Dacă măsurătoarea a fost făcută ca la carte, atunci cota de încredere de 30 la sută din dreptul premierului

Nicolae Ciucă e una uriașă în raport cu performanța arătată până acum în fruntea guvernului. Nicolae Ciucă nu e un bun vorbitor și, spre deosebire de Rafila, nu reușește să transmită mare lucru publicului. Nu țin minte vreo acțiune memorabilă a premierului, dar pesemne că românii au alte criterii atunci când evaluează un prim-ministru.

Ciucă e tipul scorțos care vine din zona militară, un om obișnuit mai degrabă cu ordinele decât cu discuțiile în contradictoriu și debaterile adesea interminabile din politică. Cert este că Nicolae Ciucă a ajuns cel mai popular om din PNL, spre disperarea multor frunțași liberali. Unul dintre cei îngrijorați este fără îndoială chiar liderul PNL, Florin Ciucu. Mulți oameni din PNL, dar și analiști, nu văd ca Florin Ciucu să încheie acest an în fruntea liberalilor. Circulă informația că PNL ar putea declanșa un congres extraordinar până la jumătatea anului, pentru

a-l schimba din funcție pe Ciucu. Sondajul cu plasarea lui Ciucă în fruntea topului încrederii dintre personalitățile liberale poate fi citită și în această cheie. Posibil ca unele forțe să dorească propulsarea lui Nicolae Ciucă la șefia PNL, iar pentru asta a început construcția unei povești de succes în jurul premierului. Partea proastă pentru susținătorii cauzei Ciucă este că scandalul plagiatului în care este implicat actualul premier e departe de a se sfârși, iar lucrurile s-ar putea oricând complica. Din acest punct de vedere, plasarea lui Ciucă atât de sus la capitolul încredere poate ridica mari semne de întrebare, alimentând scenariul că există un interes clar în spatele cifrelor din dreptul premierului.

Chiar dacă prezidențialele sunt departe, partidele încep să analizeze tot felul de variante și se uită atent inclusiv la sondajele care apar în această perioadă. Dacă Rafila figurează pe ciorna cu posibilități candidați de la PSD, nu cred că vreun liberal își imaginează azi că Nicolae Ciucă ar fi locomotiva de care PNL are nevoie în 2024. În anul

electoral crunt care se anunță (cu toate rundele de alegeri îngărdite într-un interval de doar câteva luni), prezidențialele vor da tonul și vor conta enorm în scorurile pe care formațiunile le vor obține. Un candidat redutabil poate ridica puncte bune partidul sau, dimpotrivă, poate coborî formațiunea care îl susține.

Dacă în privința scorurilor partidelor nu există surprize (nici măcar ascensiunea AUR nu mai e considerată bomba politică a începutului de an), merită apreciată percepția românilor asupra Uniunii Europene.

Aproape 55 la sută dintre români au indicat că aderarea țării la Uniunea Europeană a adus mai degrabă avantaje, cu aproape 10 puncte mai mult față de luna septembrie. De aceeași apreciere pozitivă se bucură și NATO în România, iar cele două rezultate ne arată că, în ciuda unor rătăcirii politice de moment ale unora, românii rămân atașați valorilor europene și nord-atlantice. Sunt așadar destule motive de optimism, chiar și moderat, în privința evoluțiilor politice în țara noastră. **SDC**

Frumusețea luminii

Deși s-a scurs aproape un an de când a apărut Blackmore's Night – *Nature's Light* (2021, e.a.r.@music) (al unsprezecelea album de studio și primul după șase ani de la precedentul), m-am învrednicit să-i acord o neatentă și rapidă răsfoire într-un player de serviciu inter-nautic. De ce, nu-i greu de înțeles, așa că nu vreau să-l aburesc pe onestul cititor invocând motive abisale.

În primul rând, coperta e colorată într-un stil copilăresc, încât apetența mea pentru audiție a fost aidoma celei pentru prăjiturile preparate ca hobby de maestrul Bucătărescu, literat sagace în viața de zi cu zi (n-am folosit la întâmplare trimiterea, știu că-i plac blondele, și-n special Candice!).

DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

Drept autoare a desenului figurează o anume Joan Marion DeBiase, de ale cărei alte ilustrații amicul Google nu știe. Supoziția că autoarea poate fi Autumn, fata de 12 ani a lui Candice și Ritchie, bate la ușă. Mă împinge să-i deschid observația că în piesa *Going to the Faire* ambii copii ai fericitului cuplu participă vocal cu câteva... Nu, nu sunt lălăituri, dar... Hai să nu mă leg prea mult de amănunte din familia celui mai prolific, probabil, chitarist al generației sale!

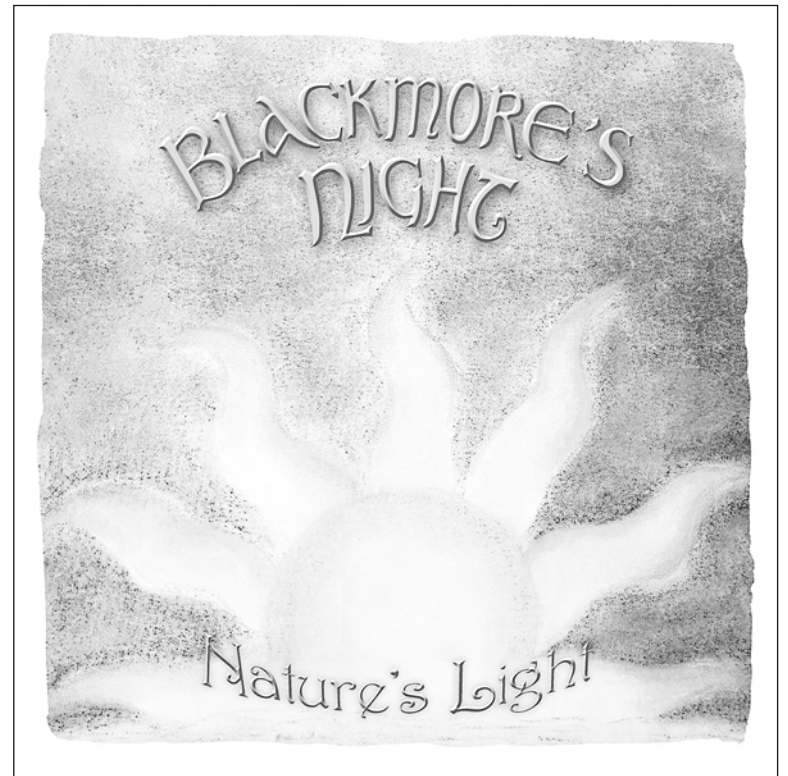
DRAGOSTEA TE ÎMPIEDICĂ SĂ VEZI REALITATEA

În al doilea rând, se întâmplă să cunosc și să-mi placă muzica due-tului Blackmore's Night încă de la prima reușită, *Shadow of the Moon* (1998). Nu mai știu câte opintiri textuale am comis, ascultând fiecare disc nou, cu sentimentul

neplăcut că niciodată nu voi pătrunde la esență. E la fel ca în relația cu persoana iubită: dragos-tea te împiedică să o vezi cum este în realitate. Uneori îți joacă feste frumoase și decriptezi numai părți bune, alteori te străpunge cu pumnalul geloziei, te face să înghiți niște minciuni absurde și să iei propriile iluzii drept adevăruri statuare. Și chiar mai rău: orice ți-ar spune celălalt, tu refuzi să ascuți, pentru că sună diferit de ce este în mintea ta.

Cine m-ar crede că, ascultând CD-urile și văzând spectacolele cu Blackmore's Night înrămate pe DVD, eu pot să fac abstracție de frumusețea evidentă – prea evidentă! – a femeii Candice, să-i apreciez sec prestația scenică și să nu-i remarc senzualitatea distinsă? Dar ce bărbat hetero n-ar simți un pic de atracție, fie și virtuală, pentru o femeie care explodează de atâta lumină?

Calitățile multiple ale lui Candice n-o zboară însă peste ideala condiție de jumătate strălucitoare a lui Ritchie, unul dintre chitariștii care au definit o epocă și-un gen muzical. O jumătate care, ca-n mitul androgenului platonice, întregește ființa primordială, dându-i un sens și-o finalitate superioare. Nu cunosc în istoria recentă a muzicii pop-rock o simbioză mai cuceritoare și mai plăcută vederii.

AROME STRĂVECHI, BINE ASIMILATE, DIN CULTURA ALTOR POPOARE

Iar muzica... Muzica! Aici abia-abia îmi pot reprimă tentația de a cita personajul Mozart din pelicula lui Milos Forman, *Amadeus*. Totuși, cum e greu să citez – în scris – gesticulația actorului, vă trimit să (re)vedeți filmul. Câștigul spiritual e sigur!

Dulceața muzicii Blackmore's Night e al treilea motiv care m-a ținut, o vară și-o toamnă, la distanță de acest disc. Oricât m-aș da eu adeptul diverselor genuri, mai nărăvașe ori mai pungășe, nu pot ocoli evidența: mixtura asta de folk-

rock medieval, cu arome străvechi, bine asimilate, din cultura altor popoare (deschiderea piesei *Once Upon December* parcă sună, înduioșător, a țambal din Balcani) îmi merge câteodată drept la inima inimii, unde sapă un tunel ce dă pe o câmpie verde, într-o noapte de Sânziene. Și ce poți afla acolo, dacă nu întruparea frumuseții, veșnic nepieritoare, însă nicicând atinse? Câtă frumusețe poate suporta sufletul unui om, de orice vârstă, confruntat cu nebunia lumii cotidiene?

Blackmore & Night au optat, prin muzică, pentru ce-i frumos. Dar ce-i frumos pare doar poveste... **SDC**

Aplaudatul în picioare

Scriam săptămâna trecută despre o constatare mai veche, acutizată de pandemie, în privința comportamentului în sălile de spectacole. Cei care mergem în mod frecvent la teatru am remarcat în mod cert că unii dintre plătitorii de bilet nu prea sunt la curent cu regulile de conduită adecvată. Adică aceea care să nu afecteze receptarea celorlalți și să nu-i deranjeze pe artiști.

Au devenit aproape un sindrom ovațiile de la finalul unei reprezentații. E împământenit obiceiul ca, indiferent de calitatea a ceea ce se vede la rampă, după ultima replică lumea să se ridice în picioare și să bată din palme minute în șir.

Aplaudatul ar trebui să fie contorul reușitei creative, să înregistreze variații în raport direct proporțional cu succesul. Oricâte eforturi fac artiștii, e imposibil ca toate producțiile să fie egale în valoare, așa încât e în firescul estetic ca entuziasmul exprimat prin reacții furtunoase să fie mai ponderat de la un titlu la altul. Aclamațiile excesive denotă absența unei gândiri critice care să diferențieze între excepțional, mediu și eșec, gradele simplificate dintr-o grilă evaluativă.

AVEM PUBLICUL PE CARE-L FORMĂM

În acest punct, modelarea publicului este un parcurs de mai

OLTIȚA CÎNTEC DATUL ÎN SPECTACOL

lungă durată. Procesul e preferabil să debuteze la vârste fragede, în copilărie, în adolescență ori tinerețe, pentru ca o conduită potrivită să devină reflex și nu un accident. Avem publicul pe care-l formăm, iar aici implic instituțiile de spectacole, care ar putea gândi programe de educare a spectatorilor în spiritul înțelegerii actelor culturale specifice.

Un exemplu din alte zări: Royal Shakespeare Company are un departament de teatru educațional/ pedagogie teatrală care exact cu asta se ocupă. Iată cum e sintetizată *Romeo și Julieta* pe site, la secțiunea *Shakespeare Learning Zone*, în termeni simpli, actuali, accesibili: „O piesă despre doi tineri care se îndrăgostesc și sunt abandonati de generațiile mai în vârstă”. Fiecare lucrare dramatică a bardului e prezentată sintetic (povestea/ acțiunea, personajele, limbajul, punerile în scenă), ilustrată cu un bogat material video, relevant, concentrat. Doritorii au la îndemână *Activity Toolkits*, un suport cu teme pentru acasă,

„activități creative și exploratorii” pentru fiecare piesă, ilustrate video de actorii RSC. Un tip de învățare interactivă, modernă, atrăgătoare, care le incită curiozitatea și care-i familiarizează, într-un limbaj și prin apel la metode ale timpului prezent, cu marile creații ale unui brand mondial din trecut. Îi apropie de creația shakespeariană, îi face să o înțeleagă adecvat și, în mod cert, îi va ajuta să fie spectatori buni atunci când vor (re)veni la RCS sau oriunde în alt teatru.

CURRICULA ȘCOLARĂ NEGLIJEAZĂ EDUCAȚIA ARTISTICĂ

De ce sar spectatorii de la noi în picioare la finalul reprezentației? Dacă am fi caustici, am zice că o fac ca să-și dezmoștească picioarele. Poate unii tocmai din acest motiv se dezlipesc de scaun, dar majoritatea o fac pentru că apreciază în mod exagerat ce li se livrează de pe scenă. Nu sunt pregătiți să discearnă între facilul și profundul artistic.

Din păcate, curricula școlară neglijează educația artistică, favorizând fățiș obiectele de studiu care constituie praguri în examinarea la finalurile ciclurilor școlare. Și un sistem care mizează pe memorare și reproducere de informații și idei ale altora. Ceea ce nu stimulează gândirea critică care ar trebui activată în sălile de spectacol, de pildă.

Mai există influența puternică și nefastă a divertismentului

de televiziune, comod și livrat direct acasă, cu producții de gust îndoielnic de cele mai multe ori, scopul unic urmărit fiind creșterea ratingului.

APROPIEREA DINTRE TEATRU ȘI PUBLIC

Alt exemplu european. Pentru a-i readuce în prim-plan pe canonici în maniere care abrogă bariera rampei și anulează zorzoanele teatrului, în Franța există inițiative precum Nouveau Théâtre Populaire/ Noul Teatru Popular, sprijinite de autorități. NTP e o replică în timp a ideii lui Jean Vilar de a considera teatrul un serviciu social de care cetățenii au nevoie, la fel ca de apă, electricitate și alte utilități.

Înființat în 2009 de un grup de 18 tineri artiști, trupa a realizat în fiecare vară, la Fontaine-Guérin, câte șase creații susținute în cadrul unui festival în aer liber. Axul fondator a fost apropierea

dintre teatru și public – frecvent au colaborat și cu grupuri de amatori în falansterul lor teatral, edificând o casă simbolică a acestei artei în mediul rural.

În 2021, NTP s-a orientat către Molière în versiuni pe înțelesul tuturor. *Trilogia Molière (Le ciel, La nuit, La fête)*, însumând 6.5 ore de spectacol vizionabile într-o singură seară, a fost înscrisă în secțiunea *In a Festivalului de Teatru Avignon*. Compania funcționează foarte democratic prin luarea deciziilor în mod colectiv (actorii votează titlurile care se joacă, fiecare le poate regiza). În fiecare nouă montare se reciclează costume și decor, iar când le lipsește ceva, nu ezită să le ceară vecinilor, pentru a-i atrage și implica în procesul creativ.

Conceptul lor de teatru popular mai înseamnă și că joacă în orice condiții meteo, inclusiv pe ploaie. Importantă e conexiunea cu spectatorul. Numărul fanilor este impresionant. **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU TRADUCĂTOAREA SIGRID CRASNEAN

„Parcul pentru câini e o carte greu de lăsat din mână”

Sigrid Crasnean traduce din engleză, franceză și finlandeză. Printre autorii traduși se numără Sofi Oksanen, Salla Simukka, Laura Lindstedt sau Mika Waltari. Într-un interviu pentru „Suplimentul de

cultură”, Sigrid a vorbit despre procesul traducerii, pandemie, biciclete, pisici și despre traducerea din finlandeză a cărții *Parcul pentru câini*, de Sofi Oksanen, volum publicat de curând la Editura Polirom.

LAVINIA BĂLULESCU

Dragă Sigrid, de unde vine numele tău atât de special?

E nordic, e pescuit dintr-o carte, *Torrente* de Marie-Anne Desmarest. Se pronunță Zigrîd. Unii cred că e numele de familie, dar nu-l prea greșesc, ci mai degrabă întreabă. Numele de familie în schimb... am fost în toate felurile, cu â, cu ă, cu ț, chiar și complet altceva. Cred că și pe cărțile traduse apar în vreo două feluri.

Ești traducătoare, traduci din engleză, franceză, finlandeză. Cum ai ajuns la traduceri în general? Dar la finlandeză în special?

Mi-au plăcut mereu limbile străine și anatomia, dar n-am fost chiar convinsă că vreau să studiez medicina, așa că m-am dus la limbi moderne aplicate și acum fac și traduceri medicale, printre altele. N-am să spun de câte ori mi-a plăcut cum sună o limbă și am cedat tentației, e aproape jenant, dar finlandeza mi-a căzut cu tronc din prima și n-am mai putut să o las. Din fericire, se putea studia la Cluj, unde mă hotărâsem oricum să merg...

Care a fost până acum traseul tău de traducător?

Am început tocmai cu Oksanen, apoi au urmat Arto Paasilinna (din păcate, cartea nu a fost publicată încă...), Salla Simukka, Laura Lindstedt, Asko Sahlberg, Mika Waltari, Jari Tervo, Roselius și Silvennoinen. Urmează și o carte din engleză pe care încă nu o dezvălui, dar va fi grozavă.

Care e prima carte pe care ai tradus-o?

Prima carte a fost *Vacile lui Stalin* de Sofi Oksanen (Editura Polirom). Trebuie să spun că am tradus din ea la un curs de traduceri din anul al III-lea, iar apoi Polirom voia să traducă tocmai acest roman. S-a potrivit la fix!

Aș vrea să-ți propun să intrăm pentru un minut în laboratorul traducătorului și să-mi vorbești despre rutinele tale de traducere.

Citesc uneori interviuri cu alți traducători, iar când mă gândesc la ce metode am eu... dar așa funcționez! Văd că toți avem stiluri diferite și nimeni nu e mereu extraordinar de disciplinat și productiv. Nu citesc întâi cartea, iar asta mă ține în priză. Când mă apuc de tradus o carte, nu prea mai fac altceva, practic trăiesc în ea, încep să mă confund cu personajele. Încerc să fiu foarte riguroasă, îmi iau mereu notițe, așa că știu imediat dacă trebuie să revin

la vreun pasaj. Cel mai greu e să încep. În primă fază revin destul de mult asupra primelor pagini, dar apoi îmi intru în ritm. Ajung într-un soi de transă și cuvintele vin lesne, asta dacă am o zi bună. Înainte să trimit cartea, mai verific o dată, dar inevitabil există scăpări. Am avut parte de redactori foarte buni în ultima vreme, cu care am colaborat de minune. Cărțile sunt periate și puricate la sânge, de obicei le parcurgem de două-trei ori înainte să intre la tipar. Pot petrece o zi întreagă doar pe o pagină sau pot traduce peste zece pagini într-o zi. Depinde mult de subiect, limbaj, formulare, starea de spirit și alte cele. Tind să sar de la una la alta, găsesc ceva interesant în text și ajung să citesc cine știe ce și așa trec câteva ore. La nevoie, am reușit să termin cărți de 300 de pagini într-o lună, dar e absurd ritmul acela. Acum încerc să mai și dorm.

Ce faci cu expresiile care pur și simplu „nu vin”?

Uneori îmi vin brusc atunci când aproape adorm. E musai să sar să le notez! Alteori dau peste ele în vreo altă carte. Însă am norocul să am prieteni traducători care te pot scoate din necaz. Câteodată găsește chiar redactorul o variantă mai fericită.

Ai tradus pentru Editura Polirom trei cărți de Sofi Oksanen: *Vacile lui Stalin*, *Ziua când au dispărut porumbeii* și *Parcul pentru câini*. Cum au fost cele trei experiențe?

Fiind vorba de aceeași autoare, stilul și limbajul sunt aceleași, iar Oksanen are anumite teme despre care scrie. *Vacile lui Stalin* a fost însă prima mea traducere,

asa că experiența a fost cu totul alta. A durat destul de mult, a fost mult vocabular nou, am făcut destulă cercetare și pe lângă, dar asta fac oricum de obicei. Din punctul acesta de vedere, cu *Parcul pentru câini* a mers mult mai repede, dar m-am pomenit că am citit destul de mult pe lângă.

Probabil că-i nedrept, dar aș vrea să știu care dintre cele trei cărți de Oksanen traduse e preferata ta ca cititor.

Vacile lui Stalin e specială, din cauză că a fost prima experiență de traducere literară, în cadrul cursului de care am pomenit. Am învățat foarte multe atunci. Mai are și un început foarte interesant, ai crede că e vorba despre altceva inițial.

Să revenim la *Parcul pentru câini*, cea mai recentă traducere a ta din Sofi Oksanen. Suntem în Helsinki, într-un parc în care oamenii își aduc câinii. Pe o bancă stau două femei care descoperă că se cunosc. Amândouă spionează aceeași familie. Foarte curând vom începe să înțelegem motivele din spatele prezenței lor. Tu ce ai povesti pe scurt unui prieten despre cartea asta?

Trebuie să spun că eu am citit cartea ca pe un roman-detectiv. Oksanen nu dezvăluie niciodată prea mult din start, nu scrie mereu cronologic, alternează planurile narrative și mereu te face să dai pagina să vezi ce se întâmplă. E greu de lăsat din mână cartea. E genul de roman care poate fi citit încă o dată fără să te plictisești.

Vorbește-mi despre procesul de traducere în cazul *Parcului pentru câini*.

Am lucrat intens la *Parcul pentru câini*. Am ajuns să citesc destul de mult despre istoria Ucrainei, a orașelor în care se petrece acțiunea și, inevitabil, despre reproducerea asistată.

Ucraina post-sovietică seamănă în unele locuri foarte bine cu țara noastră, pătrundem într-un univers ciudat de familiar. De la mica (și chiar marea) mafie, afacerile ilegale, inventivitatea, tranziția, corupția, sărăcia, saltul de la sărăcie la bogăție, până la relațiile din interiorul unei familii, secretele. Toate mi s-au părut dureros de reale. Tu cum te-ai raportat la ele?

M-am simțit ca acasă, din păcate. Mi-am adus aminte de toate poveștile bunicii și m-am bucurat că m-am născut pe la Revoluție. Cred că toate țările care au trecut prin comunism au inevitabil foarte multe în comun. Asta a făcut procesul de traducere mult mai ușor. Într-adevăr, universul e ciudat de familiar, de la borcanele de murături din valiză până la micii bișnițari.

Există momente în carte, există fire și povești care nu vor fi dezvăluite niciodată până la final. Cum a funcționat asta pentru tine?

Finalul cărții vine destul de brusc, îmi aduc aminte că l-am citit de mai multe ori. Poate unii vor dori mai mult, dar eu cred că se potrivește. Nu e nevoie să fie dezvăluit sau explicat chiar totul.

Ceva ce te-a uimit la cartea asta?

Nu știam nimic despre industria reproducerii asistate din Ucraina, nici despre mineritul ilegal. Cred că partea surprinzătoare e că vorbim de istorie contemporană: toate lucrurile astea se petrec în vremurile noastre.

Să mergem dincolo de *Parcul pentru câini*. O carte tradusă și care ți-a adus provocări?

Mika Waltari, *Tânăruț Ioannis*, de departe cea mai dificilă carte pe care am tradus-o, asta mai ales din cauza limbajului. Unele capitole au fost filosofie curată, a trebuit să cercetez textele la care făcea autorul trimitere. Am avut nevoie de multă cafea, am crezut că nu o mai termin. Și acum când mă refer la „cartea din vară” știu toți apropiații despre ce vorbesc.

O carte pe care visezi să o traduci?
La asta chiar am un răspuns exact:

Proof de Adam Rogers. E non-ficțiune și e absolut savuroasă. Mai visez să traduc Terry Pratchett cândva, asta cred că ar fi apogeul.

Ai întâlnit până acum autori pe care i-ai tradus?

Da, pe Laura Lindstedt am cunoscut-o la lansarea primei ei cărți în România. Ne-am înțeles de la bun început, ne-am împrietenit și am început să disecăm vocabular și gramatică. Am tradus recent un alt roman de-al ei și am discutat pe parcurs, ea pregătise oricum și un document cu explicații pentru traducători. Cartea e plină de jocuri de cuvinte și nume inventate, deci a ajutat mult. Am cunoscut-o și pe Salla Simukka la lansarea cărții ei. Din păcate, nu am apucat să stăm foarte mult de vorbă, dar am ieșit atunci la o cafea cu ea și cu Antti Tuomainen, un alt autor finlandez. Era târgul Gaudeamus din 2013.

Cum ai trecut prin începutul pandemiei? Ce a ajutat?

Pentru mine nu s-au schimbat extrem multe, am avut noroc și că am avut de lucru cu cărțile, deși s-au decalat toate, din păcate. Am avut probleme anul trecut, când nu am putut ieși decât în jurul blocului. Simțeam nevoia să mă mișc și nu prea aveam unde. N-aș vrea să mă plâng însă: am avut companie bună, inclusiv o pisică, și nici nu m-am îmbolnăvit. Tot în toiul pandemiei am învățat în final să mă dau pe bicicletă, iar acum nu mă mai duc nicăieri fără ea. Mi-a schimbat viața!

E ceva ce crezi că ai aflat despre tine sau despre ceilalți la începutul pandemiei?

Cât de aiurea e când trebuie să te bazezi pe alții să faci ce trebuie. Și cât de greu e uneori cu disciplina când stai acasă zile-n șir. Și ce dor mi-e de călătorit!

Știi că locuiești în Cluj-Napoca. Cum arată viața unui traducător în acest oraș?

Am studiat la Cluj și locuiesc aici de prin 2006, cu mici pauze. Viața e cum ți-o faci. Orașul s-a schimbat foarte mult față de cum era când m-am mutat eu aici. Acum îți oferă mult mai multe, dar mereu e și loc de mai bine.

Ești implicată în proiecte la nivel local în zona literară, de traduceri?

Da, pe lângă faptul că grupul de finlandeză de la facultate e foarte activ și profesoarele organizează mereu

”Am lucrat intens la *Parcul pentru câini*. Am ajuns să citesc destul de mult despre istoria Ucrainei, a orașelor în care se petrece acțiunea și, inevitabil, despre reproducerea asistată.”

câte ceva, e musai să pomenesc de TranslateCluj, o inițiativă minunată. Era nevoie de așa ceva și pe la noi. A început cu o conferință, dar pe durata pandemiei au avut loc evenimente online. Anul trecut au produs un soi de interviu video cu mai mulți traducători literari, am participat și eu și a ieșit ceva frumos.

Ai vreun mesaj pentru tinerii care visează să devină traducători?

Nu știu în ce măsură pot să dau eu sfaturi, dar să citească foarte mult, să nu se culce niciodată pe-o ureche și să-și găsească și un hobby care să-i țină în formă.

Ce te bucură din procesul de traducere?

Cred că cel mai mult îmi place că învăț o mulțime de lucruri noi. Nu doar din cărți, dar și din procesul de cercetare. De exemplu, am tradus recent un roman de război și am ajuns să citesc despre cele mai nepractice uniforme militare. Francezii au renunțat cu greu la pantalonii roșii...

Recitești vreodată o carte tradusă după publicare?

Nu pot, dar o mai răsfoiesc ocazional. După ce termin de tradus și o mai citesc de vreo trei ori, o cam știu pe de rost... În general nu recitesc cărți oricum, dar mai trec prin ele cu nostalgie.

Tu cum vezi rolul traducătorului?

E mai important decât ar crede unii. Până la urmă, fără traducător, cartea nu ajunge în librărie. Mă gândesc la câte cărți n-aș putea citi dacă n-ar exista traducătorii. Nu e suficient să cunoști o altă limbă, trebuie să traduci cultura, nuanțele, să transmiți același lucru pe care autorul a vrut să-l transmită. Și să nu te simtă cititorii.

Cele mai frumoase momente din timpul traducerii unei cărți?

Când termin o carte stufoasă. Și când pot discuta chiar cu autorul despre problemele de traducere. Când descopăr ceva foarte interesant

și petrec o zi întreagă pe subiect, deși asta e cu două tășuri... Când îmi vine o idee grozavă pentru un joc de cuvinte sau un toponim, cum a fost cazul cu ultima carte a Laurei Lindstedt. Și mai ales când vine momentul acela când citesc începutul unei fraze și parcă știu deja cum continuă și cuvintele-mi vin pur și simplu.

Raiul traducătorului? Dar iadul lui?

Rai... când e amiază și ai tradus deja destul de mult fără să te blochezi în vreo expresie, când găsești ceva grozav pentru jocurile de cuvinte, când ai parte de un redactor minunat și iese o carte superbă. Când lucrezi cu o editură în care poți să ai încredere. Iadul? Când ai lucrat pe rupe la o carte și nu mai apare. Când termenele sunt ireale, dar le accepți pentru că altfel nu se poate. Sau când laptopul își dă duhul în toiul unei traduceri. Am pățit, dar m-am învățat minte.

Există o tentație a traducătorului să fie și scriitor?

Sunt mulți care le fac pe amândouă și se pricep de minune, dar eu nu fac parte din grupul ăsta. Nu-mi place deloc să scriu.

Primești des feedback din partea cititorilor care ți-au citit cărțile traduse?

Am câțiva prieteni care-mi citesc fidel toate traducerile. Bunica mai citește și ea și mă sună să povestim despre acțiune. Din când în când îmi mai scrie și vreo cunoștință că a citit o carte tradusă de mine și i-a plăcut, asta mă bucură foarte mult. Cum zicea Mark Twain, pot trăi două luni de pe urma unui compliment bun.

La ce lucrezi în prezent?

O carte despre vikingi. E non-ficțiune, o muncă de cercetare imensă. Trebuie să o termin cât de curând, dar din nefericire tot apare câte ceva care mă întârzie.

Din ce limbă o traduci?

Culmea, nu din finlandeză, ci din engleză. E o cărămidă de carte, o

istorie a vikingilor, plină de detalii. Pentru că tot e subiect de pandemie, am aflat și-n câte feluri făceau vikingii pâine. O traduc pentru editura Lebăda Neagră, o editură nouă cu care colaborez foarte bine. De-abia aștept să văd ce cărți mai publică!

O carte pe care ai citit-o anul acesta și care ți-a plăcut atât de mult încât ai recomanda-o oricui oricând?

Acum am început să citesc mai mult nonficțiune, am pomenit deja de *Proof* de Adam Rogers. Este despre alcool, dar e atât de bine scrisă și de savuroasă că ar plăcea oricui.

Prima ta amintire?

Nu știu sigur dacă e prima, dar e una timpurie: înghițisem o monedă, habar n-am de ce, și stăteam pe marginea patului să mi-o scoată bunica din gât. Bine că a reușit, altfel nu știu dacă mai traduceam astăzi.

Trei lucruri care pot să-ți facă o zi mai bună?

Cafeaua, pisicile și bicicleta. Nu neapărat în ordinea asta.

Ce face Sigrid într-o lume paralelă în care nu traduce?

Nu se mai dă jos de pe bicicletă și explorează peșteri. Mai și doarme. Are și grădină, e plină de busuioc și roșii. Se simte briza.

O întrebare pe care nu ți-a pus-o nimeni și la care ți-ar plăcea să răspunzi?

Câte bancuri știu. O groază, pe categorii.

Îmi spui unul cu pisici?

Doi pisoai la teatru:
— Două bilete la piesa de teatru, vă rog.
— Vai de mine, dar vorbiți!
— Nu vă faceți griji, o să tăcem din gură înăuntru. **SDC**

INTERVIU CU DIRIJORUL PETRE-FLORENTIN GÎSCĂ

„România are nevoie de profesioniști, nu contează că sunt medici sau dirijori”

Are 27 de ani și, pe 28 ianuarie, a debutat ca dirijor la pupitrul unei orchestre profesionale. Cush, cum îi spun apropiații (pronunțat cuș, ca în cușcuș), are 13 ani de vioară, cu recitaluri, concerte și premii la importante competiții naționale. A urmat însă Medicina la Iași, iar între timp s-a întors la muzică, iubire de căpătâi, cultivată cu pasiune într-o familie cu mama medic, sora violonistă în Orchestra Operei din București, unchiul cornist în Orchestra Radio, iar tatăl, tot cornist, unul dintre cei mai mari interpreți și profesori ai momentului din România. Alături de el în postură solistică a dirijat la Botoșani orchestra filarmonicii din localitate, într-un simfonic Mozart-Haydn bine primit de public și presă care i-a adus încredere.

Petre-Florentin Gîscă e un tânăr extrem de promițător. În începutul unei cariere îngrozitor de dificile, într-o țară cu puține orchestre, una în care șansele de a lucra și cânta cu una profesionistă sunt rarissime. E conștient de drumul pe care îl are de urmat, momentan nu se gândește la acel „afară” la care visează tinerii muzicieni, pentru că știe că are încă de studiat. E o fire deschisă și îi place să citească: „Avea o memorie incredibilă, o inteligență provocatoare – dialogurile cu el pe marginea cărților m-au incitat de fiecare dată”, spune despre el profesorul ieșean Emil Munteanu, coordonatorul minunatului proiect Alecart.

Cu Cush, tânărul medic care vrea să devină dirijor, un visător serios și un îndrăgostit de muzica clasică, dar și de șah, fotbal, munte și motociclete, am stat de vorbă într-un interviu pentru „Suplimentul de cultură”.

Nu știi cât de adevărat e că primul sărut nu se uită niciodată, dar sunt sigur că primul concert al unui dirijor e ceva mai mult decât memorabil. Petre-Florentin Gîscă, cum a fost debutul tău cu o orchestră profesionistă? Cum ai descrie acest simfonic?

Cred că poate fi o comparație cât se poate de veridică! (Râde.) Ambele evenimente pot rămâne în memoria individuală pentru un

timp nedefinit, în pofida faptului că reușita și calitatea lor nu sunt garantate. (Râde din nou.) Revenind însă la debutul meu cu Filarmonica „George Enescu” din Botoșani, nu pot să-l percep acum decât ca un eveniment reușit, de succes. Deși nu cred că e cu puțință să te simți 100% pregătit pentru primul tău concert – și nu e vorba doar despre dirijor –, feedbackurile orchestrei și ale publicului m-au făcut să mă simt foarte mulțumit și împăcat cu mine. E o reacție care îmi dă multă încredere să continui pe acest drum. Despre primirea, atmosfera și receptivitatea întregului

colectiv al filarmonicii nu pot avea decât cuvinte la superlativ, prilej cu care țin să le mulțumesc încă o dată!

Așadar, pe 28 ianuarie, la o zi de la aniversarea mozartiană, ai dirijat Mozart și Haydn la pupitrul Orchestrei Filarmonicii din Botoșani, cu tatăl tău solist. Petrea Gîscă este unul dintre cei mai mari corniști români ai momentului și un renumit profesor al Universității de Arte din Iași. Avantaj sau dezavantaj să cânti cu tatăl pe scenă?

Hmm, cred că un pic din ambele,

CĂTĂLIN SAVA

RUBATO

sincer. Dacă ideea debutului în sine cu o filarmonică nu ar fi reprezentat deja un îndeajuns element de noutate pentru mine, atunci cu siguranță această „împărțășire a scenei” cu el a fost mica picătură care a umplut paharul sentimentului de inedit. Cu atât mai mult cu cât am colaborat dintr-o dublă ipostază: cea de dirijor-solist în *Concertul nr. 4 în mi b major pentru corn și orchestră* de Mozart, dar și cea de dirijor-membru al orchestrei, ulterior, în *Simfonia nr. 104 în re major* de Haydn. Ar fi de prisos să mai spun aici cum i-am simțit emoțiile și privirea ațintită asupra fiecărui gest. A fost ceva cu adevărat neobișnuit și foarte interesant pentru mine.

Ați lucrat împreună pe partitură? Ceva sfaturi, secrete?

Mai mult eu am lucrat, el știa lucrarea un pic mai bine. (Râde.) Mi-a dezvăluit că e a 27-a oară când interpretează acest concert de Mozart ca solist în fața orchestrei, iar *Simfonia nr. 104* de Haydn a reprezentat lucrarea sa de debut ca instrumentist în orchestră, pe vremea când era elev al Colegiului Național de Artă din Iași. Despre sfaturi din partea sa, da, pot spune că am primit, despre secrete însă – nu neapărat, toate aceste informații fiind cumva cunoscute dinainte, eu am venit cu lecțiile pregătite încă de la început. (Râde.)

Te-ai născut într-o familie cu mulți muzicieni, dar ai ales

medicina după 12 ani de vioară. Și chiar dacă din toamna anului trecut ești doctor cu acte în regulă, te-ai întors la muzică. De ce?

De ce nu? (Râde.) Îmi displace profund ideea de a fi un adept al clișeelelor și încerc, pe cât posibil, să evit utilizarea lor, însă anii de studiu de la Facultatea de Medicină m-au făcut să mă simt cumva ca protagonistul unui bildungsroman. În sensul în care, în urma unor numeroase transformări interioare, am realizat că sângele apă nu se face și am simțit nevoia de a mă reîntoarce oarecum acasă, la muzică. Ce va fi de acum încolo nu pot ști cu certitudine. Pot doar spera că voi fi fericit indiferent pe ce drum voi alege să-mi construiesc o carieră și că timpul le va demonstra pe toate, vorba lui Stendhal.

Cum ai ajuns la dirijat?

Îmi place cu tărie să cred că dirijatul este genul acela de profesie pe care nu o alegi tu, ci te alege ea pe tine. Pasiunea a început pe la sfârșitul gimnaziului. Tot în această perioadă am creat și primul contact, mergând pentru câteva luni să asist la cursurile profesorilor care predau pe atunci la Universitatea din Iași. Fiind destul de mic, nu am reușit să fac neapărat conexiunea cu partitura și, nefiind obișnuit să citesc simultan mai multe portative (la vioară avem unul singur), mă limitam strict în a observa gestică cursanților. Chiar și așa, îmi amintesc că am fost lăudat la niște exerciții comune, unde am îndrăznit să mă alătur studenților. În clasa a XII-a știu că m-am gândit, timid: „Ce-ar fi dacă aș da admitere la secția dirijat?”. Am renunțat destul de repede însă la această idee, nici nu am simțit o susținere foarte mare din partea celor din jur. La sfârșitul anului III de Medicină mi-am zis: „Gata, nu se mai poate, acum sau niciodată” și... iată-mă aici. Nu

regret și nici nu cred că aş putea regreta vreodată această decizie.

Cred că ai auzit deseori întrebarea asta venită de la nemuzicieni: „Ce rol are omul în frac din fața orchestrei care stă cu spatele la public și ține (sau nu!) un băț în mână?”. Cum răspunzi la această întrebare și ce înseamnă arta dirijatului pentru tine?

Credeam că e un lucru bine știut de către toți faptul că rolul omului în frac (cu sau fără băț) din fața orchestrei este acela de a nu o încurca. (Râde.) Lăsând gluma la o parte, cred că e un subiect destul de complex, care ar putea fi prilejul unei ample discuții. Pe scurt însă, dirijorul trebuie să se facă util acolo unde este nevoie de el, să asigure buna conexiune între compozitor, intențiile sale și orchestră, să fie responsabil de întreg actul muzical și artistic și să valorifice la maximum potențialul oamenilor din fața sa, făcându-i în același timp să se simtă confortabil. Repet, asta pe scurt. (Râde.)

Ești student în anul IV la Conservator. Cum te pregătești pentru a deveni dirijor?

Într-adevăr, sunt student în anul terminal de licență la Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași, specializarea Dirijat-Orchestra, sub îndrumarea maestrului și mentorului Dumitru Goia, de la care am avut și am în continuare lucruri extraordinare de învățat. Deși în ultima perioadă nu ne-am putut întâlni la fel de des în format fizic, din motive bine-știute, ne-am întâlnit săptămânal pe Skype, unde am continuat să discutăm despre tehnica dirijorală, făcând analiza partiturilor pe care le studiem și multe altele. Încerc să profit cât de mult pot de cunoștințele dumnealui și de dragostea sa față de muzică, atât în mediul online, cât și în cel fizic, fiind foarte atent cum lucrează și cu ceilalți studenți, colegi de-ai mei. În același timp, încă din primul an am început să devorez tot ce există pe YouTube și pe

internet în general, în materie de artă dirijorală. Începând cu masterclassuri, lecții (nu pot să nu menționez aici pe cunoscutul pedagog Ilia Musin), repetiții ale marilor dirijori, concursuri internaționale... Nu cred că a fost ceva care să-mi scape. Am încercat de asemenea să urmăresc cât mai mulți dirijori, cunoscuți sau nu, pentru a-mi dezvolta un simț cât se poate de critic, pentru că, nu-i așa, doar astfel putem evolua, fiind la rândul nostru foarte critici cu noi înșine. Consider că tehnologia poate reprezenta un real avantaj pentru noi, tinerii dirijori, în ziua de astăzi. Faptul că poți asculta și urmări aproape orice lucrare muzicală cu partitura în față, pe YouTube, mi se pare un lucru wow, în contextul în care, pe vremuri, studenții poate nici măcar la bibliotecă nu aveau acces la așa ceva. Atenție însă la dirijatul cu/ pe audiție, lucru despre care ne-a avertizat domnul profesor încă din anul I. Noi trebuie să ne dezvoltăm cât mai bine și repede auzul intern și nicidecum să dirijăm în studiul individual cu un astfel de fundal sonor în spate, pentru că, în acest caz vom învăța să fim conduși și nu să conducem sunetul/orchestra.

Următorul concert la pupitrul dirijoral?

Când va fi trecut complet, sper eu, această perioadă pandemică destul de nefastă muzicii și artei în general și când sălile de concert vor putea fi din nou pline de spectatori și nu limitate la 30% din capacitățile lor. Prioritare pentru mine sunt momentan alte lucruri, cum ar fi pregătirea lucrării de licență, întrevederile fizice cu domnul profesor, studiul individual, și, de ce nu, poate primul concurs.

CÂTEVA ÎNTREBĂRI-FULGER:

Cui îi ești recunoscător pentru că te-a învățat notele muzicale?

Notele cel mai probabil le-am învățat în familie, alături de tatăl și sora mea. Nu pot să nu-i menționez aici, însă, cu multă prețuire, pe

primii mei profesori: Natalia Epure – vioară, cu care a lucrat și sora mea, și Ioan Diaconu – teoria muzicii și solfegii, care i-a avut de asemenea la clasă, de-a lungul carierei, atât pe sora mea, cât și pe tatăl și unchiul meu. Recunoscuți ambii pe plan național ca fiind foarte buni și, de ce nu, severi, le datorez foarte mult din ce sunt eu astăzi.

Prima piesă cântată da capo al fine la vioară?

Oh, a trecut ceva timp de atunci! (Râde.) Nu-mi amintesc cu exactitate, probabil vreun studiu din manualul lui Geantă-Manoliu. Pot menționa, în schimb, prima lucrare prezentată la un recital și la olimpiadă, în clasa a V-a, și anume *Romanța andaluză* de Pablo de Sarasate.

Violonistul favorit?

Violoniștii, mai bine zis! Nu pot să nu-i menționez pe idolii mei din copilărie: David Oistrakh, Itzhak Perlman sau Maxim Vengerov. La momentul actual, o urmăresc și ascult cu mult drag pe Janine Jansen, de care sunt, efectiv, îndrăgostit! (Râde.)

Și eu... Dar dirijorul?

M-am îndrăgostit încă de la începutul anului I de facultate, de când am avut prilejul și norocul să-l întâlnesc pe profesorul Dumitru Goia, de școala dirijorală rusă, în special cea de la Sankt-Petersburg. Chiar el e un produs al acesteia, pentru că a studiat la Leningrad, cum se numea pe vremea aceea, iar mai apoi la Viena. Pe lângă maestrul Goia, îi mai admir pe Mariss Jansons, Tugan Sokhiev, Herbert von Karajan sau Carlos Kleiber, deși cei doi din urmă aparțin cumva altor școli.

Karajan sau Celibidache?

Indirect, am răspuns deja la această întrebare. Cu riscul de a nu lăsa impresia unui „bun patriot”, înclin, fără prea multe rețineri, spre von Karajan.

Mozart sau Haydn?

Din perspectiva dirijorului/ muzicianului profesionist n-aș putea și nu mi-aș permite niciodată să fac această alegere. Într-o încercare (nu știu cât de inspirată) de dedublare, însă, simplul iubitor de muzică și melomanul din mine ar merge cu prima variantă. Dar v-aș ruga că acest lucru să rămână strict între noi! (Râde.)

Concert, simfonie sau operă?

Am copilărit încă de la o vârstă

fragedă în Filarmonica „Moldova” din Iași, alături de tatăl meu, prim-cornist mult timp în cadrul orchestrei. Muzica simfonică, indiferent de natura sa, concert sau simfonie, și-a lăsat dintotdeauna o amprentă mai puternică asupra mea decât sincretismul operei.

Schönberg sau Bartók?

Fără prea multe rețineri din nou, Bartók.

Anatomie sau forme muzicale?

(Râde.) Nu pot să nu zâmbesc. Paradoxal este că anatomia a fost una dintre puținele materii care chiar mi-au plăcut în viața mea de umefist, spre deosebire poate de alți studenți, care nu prea au avut-o la inimă sau mai bine zis, cord, în acest context. (Râde.) Chiar și așa, azi, primul instinct mă împinge să aleg formele muzicale.

Ce orchestră visezi să dirijezi? În ce sală?

Oh, de-ar fi toate întrebările atât de simple! Orchestra Regală Concertgebouw din Amsterdam, în atât de cunoscuta și frumoasa lor sală de concerte. Dacă voi avea norocul și ocazia să-l cunosc atunci și pe concert-maestrul actual, violonistul român Liviu Prunariu, ar fi un bonus extrem de mare. (Râde.)

Cum ai caracteriza muzică contemporană. Un compozitor favorit în viață?

Sincer să fiu, nu prea ascult muzică contemporană și nici nu mă simt neapărat foarte atras în această direcție. Nu știu dacă e din pricina faptului că mă aflu într-o etapă a vieții caracterizată printr-un conservatorism un pic mai pronunțat, sau pur și simplu nu sunt eu suficient de matur intelectual și spiritual încât să o pot înțelege și aprecia la adevărata valoare. Ca să vă răspund totuși, nu pot să nu mă gândesc la Henryk Gorecki și a sa *Simfonie nr. 3*, „a cântecelor triste”, ale cărei părți secunde îmi provoacă, de fiecare dată când o ascult, senzația de piele de găină sau, în cazul meu, de găscă. (Râde.)

Ce muzică ascuți în timpul liber?

Clasică, clasică și iar clasică!

Ai renunțat definitiv la vioară?

Nu și nici nu cred că aş putea face acest lucru vreodată. Deși a trecut ceva timp de când ne-am revăzut ultima dată și, per ansamblu, ne-am întâlnit un pic mai rar în toți acești ultimi ani, îmi amintesc încă cu mult drag de conferințele și congresele medicale unde am fost invitat în ipostază de violonist în anii studenției de medicinist sau de evenimentele din cadrul revistei culturale „Alecara”, coordonată de doi profesori de limba și literatură română foarte dragi mie, Emil și Nicoleta Munteanu. Mă leagă foarte multe amintiri frumoase de acest nobil instrument, dat fiind faptul că am început studiul său încă de la vârsta de 6 ani, la Colegiul Național de Artă „Octav Băncilă” din Iași, urmând apoi participarea la diferite olimpiade de muzică și la Concursul Internațional Lira de Aur, unde am fost laureat cu premiile I și II. Voi simți pentru totdeauna vioara ca făcând parte din mine. Cu ocazia asta mi-am reamintit că ar fi oportunitate să-mi schimb corzile și părul de la arcuș. (Râde.)

De ce crezi că iubesc medicii muzica clasică, uneori atât de mult încât există și orchestre ale medicilor?

Pentru că simt uneori nevoia de evadare din propriul spațiu existențial, iar ambele domenii se întâlnesc în cel puțin un punct comun: se adresează cu precădere oamenilor.

Ce înseamnă muzica pentru tine?

Un mijloc vast de exprimare și comunicare, atât cu cei din jur, cât și, poate mai important, cu tine însuși. Dați-mi voie să mă opresc din nou aici, tot de teama clișeeilor. (Râde.)

De ce crezi că are nevoie România, la cum arată în momentul de față: de un medic sau de un dirijor?

Înainte de toate, România are nevoie de profesioniști. Nu contează că medici sau dirijori, cred eu. Atât timp cât e un bun profesionist, onest și sincer în meseria lui. Dacă aceste ultime două virtuți se pot aplica și în viața personală, cu atât mai bine. **SDC**

Mihai Găinușă – Răpirea Parisiei și alte povestiri

„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din volumul *Răpirea Parisiei și alte povestiri*, de Mihai Găinușă, care va apărea în curând la Editura Polirom.

– FRAGMENT –

CRĂPĂTURA

Ca o mică paranteză, vedeți că denumirea de „dezvoltator” a unui investitor imobiliar nu înseamnă că și-ar fi dezvoltat cumva vreo conștiință de sine care să-l împiedice să înșele alți semenii. Departe de gândul de a învăța ceva despre frământările sufletului omenesc captiv între patru pereți, acum și umbriți de monstruoasa lui invenție

de la șapte metri distanță.

Cine e monstrul, vă întrebați? Deocamdată e încă domnul Inocențiu, care puse telefonul pe birou și-și luă sacoul, apoi plecă spre blocurile lui gemene. E momentul să vă spun că domnul Inocențiu era destul de binedispus deoarece în dimineața aceea tocmai încheiase negocierile pentru a cumpăra o a treia bucată de pământ, lângă cel de-al doilea bloc, pentru a construi, ați ghicit, al treilea bloc geamăn.

După care domnul Inocențiu intenționa să închidă firma pentru a scăpa de contestații și șicanări și a-și deschide o alta. Iar din profit să-și cumpere o locuință luxuoasă aflată pe malul unui lac din străinătate. Unde să aibă vecini din sistemul bancar, sistem care acorda credite imobiliare pe 30 de ani. Ce mică e lumea mizerabilă a imobiliarelor, nu?

Domnul Pandelică îl aștepta pe Inocențiu dezvoltatorul în fața blocului. Acesta se dădu jos din limuzina sa nouă, cumpărată din profitul

primului bloc, și-i strânse mâna lui Ciprian fără să bănuiască nimic din planul criminal al acestuia.

Domnul Ciprian afișă un zâmbet plăcut și-i spuse dezvoltatorului că propunerea lui ar fi să cumpere un alt apartament în noul bloc, neumbrit, din cadrul complexului rezidențial. Blocul se înălțase din grinzi și planșee, dar nu era închis cu cărămidă, așa încât arăta precum cutia toracică a unui schelet de culegător, urmărit de un vânător, în pădurile preistoriei.

Domnul Inocențiu mușcă moamele și-i propuse chiar el lui Ciprian să urce în noul bloc pentru a-i arăta împrejurimile și oportunitățile de a vedea soarele din nou. Practic, amândoi ar fi văzut soarele din nou: domnul Ciprian de la noul său apartament iluminat, iar domnul Inocențiu de pe malul lacului din străinătate.

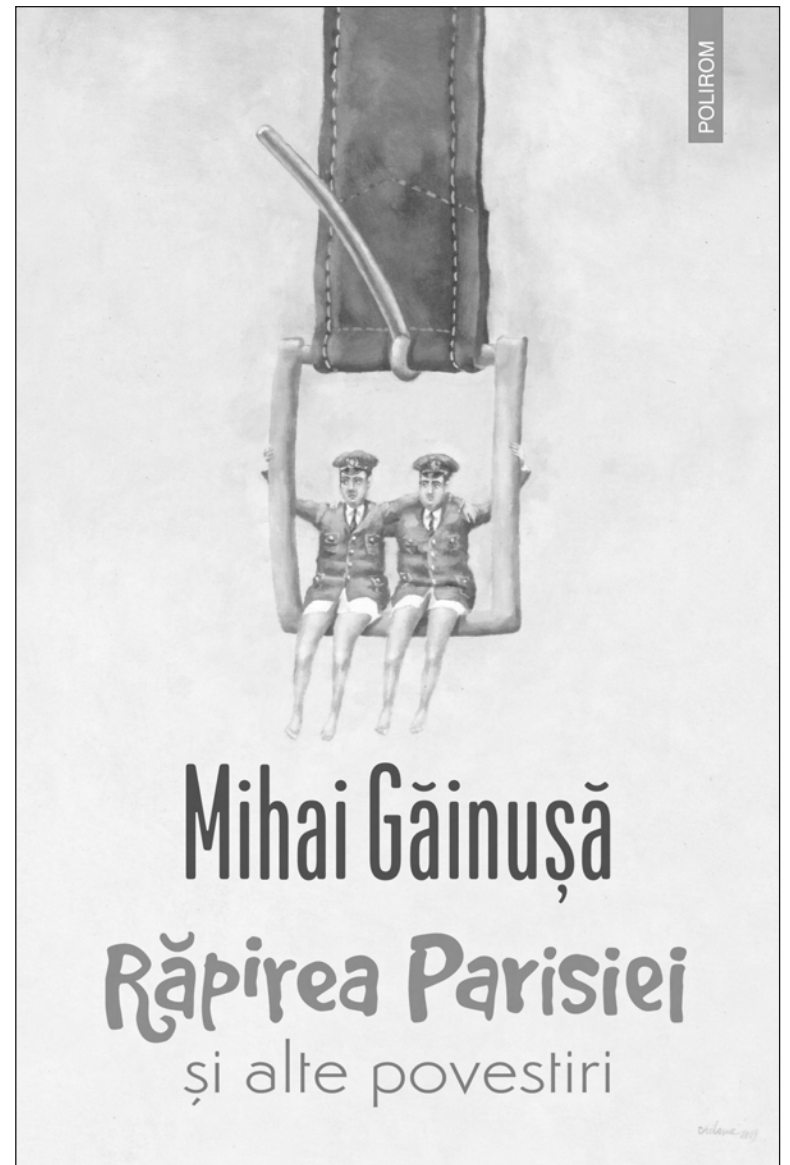
Urcară pe scări deoarece lifturile încă nu fuseseră montate și, ajunși la etajul șapte, la șapte metri de locuința fost mult-visată a domnului Ciprian, domnul Inocențiu îi propuse, ironia sortii, aceeași așezare a locuinței, dar de partea cealaltă a imobilului, spre soare. Dezvoltatorul zâmbea vizibil, gândindu-se la noua țepă pe care ar fi luat-o familia Pandelică din cauza celui de-al treilea bloc, construit într-un viitor apropiat în fața noilor ferestre ale noului apartament.

Domnul Ciprian zâmbea și el, dar rece. Se apropiară de marginea apartamentului. La acea oră matinală de weekend nu se vedea nici o mișcare pe maidanul aflat de

și spațiul public din România. Uneori absurdă, alteori tragică tocmai prin comedia amară pe care o aduce în prim-plan, narațiunea unește punctele roșii de pe traseul degradării morale, iar în spatele zâmbetului ironic smuls cititorului, drama constă în faptul că figurile care populează universul construit de Mihai Găinușă nu au fost, probabil, niciodată cu adevărat bune, ci forțate chiar din prima clipă să se adapteze mediului pentru a supraviețui. Corectă sau nu, viața lor se derulează mereu în jurul aceluiași eveniment și ajunge, în ultimă instanță, încă o rotiță în marele mecanism al indiferenței și resemnării.

CARTEA

Polițiști corupți, avari incurabili, agenți imobiliari cu tendințe de vampiri sau adepți anonimi ai celor mai diverse teorii ale conspirației, nici o categorie reprezentativă pentru peisajul românesc al zilelor noastre nu lipsește din această satiră acidă. Prinse într-un cerc vicios al infamiei, al ignoranței și al aparențelor care dizolvă esența, personajele devin oglinzi ce reflectă cu o precizie aproape chirurgicală mentalitățile și caracterele care bântuie scena politică

cealaltă parte a blocului care îi zidise speranțele domnului Ciprian. Când dezvoltatorul se întoarse să-i arate ce frumos va lumina soarele ferestrele noului apartament al familiei Pandelică, Ciprian îl împinse cu un gest scurt. Domnul Inocențiu nu pluti câteva secunde, așa cum se întâmplă în desenele animate, și nici nu apucă să se întoarcă, așa încât domnul Ciprian să-i vadă ochii holbați și uluiala faptului că nu numai că nu-și va mai lua o locuință luxuoasă pe marginea lacului într-o țară străină, dar nu-și va mai lua nimic, nici măcar adio de la lumea aceasta. Inocențiu căzu fără nici un zgomet pe locul în care ar fi vrut să construiască noua fundație a noului bloc cu care să păcălească noi familii inocente.

Vă întrebați probabil ce s-a întâmplat cu domnul Ciprian. A fost arestat, s-a predat? Nici un martor nu văzuse căderea în gol a dezvoltatorului gol de sentimente umane.

Ei bine, domnul Ciprian intenționa să se arunce și el, deoarece nu ar fi suportat crima în sufletul său curat, dar un mic amănunt făcu să nu se întâmple acest lucru. Era o foaie de hârtie care căzu pe betonul planșeului, smulsă de un

mic curent de aer din buzunarul sacoului acum fostului domn Inocențiu. Cu ochii goi, domnul Ciprian o ridică de pe jos și o privi fără să înțeleagă scrisul.

Apoi soarele îi trimise o rază exact ca în filme și lumină textul. Era un draft scurt al noului contract de vânzare-cumpărare, încheiat de dezvoltator chiar în acea dimineață. Pe marginea lui, fostul domn Inocențiu notase: „a se construi al treilea bloc de zece etaje”.

În josul paginii se vedea numele domnului Ciprian, subliniat, scris aproape inconștient în timp ce dezvoltatorul vorbea la telefon cu acesta, și un cerc cu ochi și zâmbet. O față veselă disprețuitoare, care îi revela domnului Ciprian intenția dezvoltatorului de a-i vinde un alt apartament ce urma să fie umbrit.

Domnul Ciprian puse liniștit foaia în buzunar, coborî cele șapte etaje, intră în blocul încă adormit, urcă în propriul apartament, intră în bucătărie, se așeză la masă și luă o gură de cafea. Scoase din nou foaia de hârtie, o reciti, apoi o împături și o puse, ca pe un trofeu, în buzunar.

Apoi zâmbi.

Pentru prima dată după câteva luni. **SDC**

Romanul *FEM* de Magda Cârnelci este finalist la PEN America Literary Awards

„Profundă, misterioasă, emoțională și captivantă, *FEM* este o carte luminoasă și inspiratoare scrisă de o autoare de nivel internațional.“ (Deborah Levy)

Romanul *FEM* de Magda Cârnelci (Polirom, 2011, 2014, 2021) se află pe lista scurtă a PEN America Literary Awards, secțiunea „Traducere“. *FEM* a apărut anul trecut la editura Deep Vellum din Statele Unite, în traducerea lui Sean Cotter.

Alături de Magda Cârnelci, la secțiunea „Traducere“ mai sunt nominalizați: Juli Zeh, Mariana Olive, Fatima Daas, Carl de Souza. Cuprinzând 125 de scriitori și traducători, aflați în diferite etape ale carierelor lor, lista lungă a nominalizaților a fost anunțată de PEN America în data de 15 decembrie 2021.

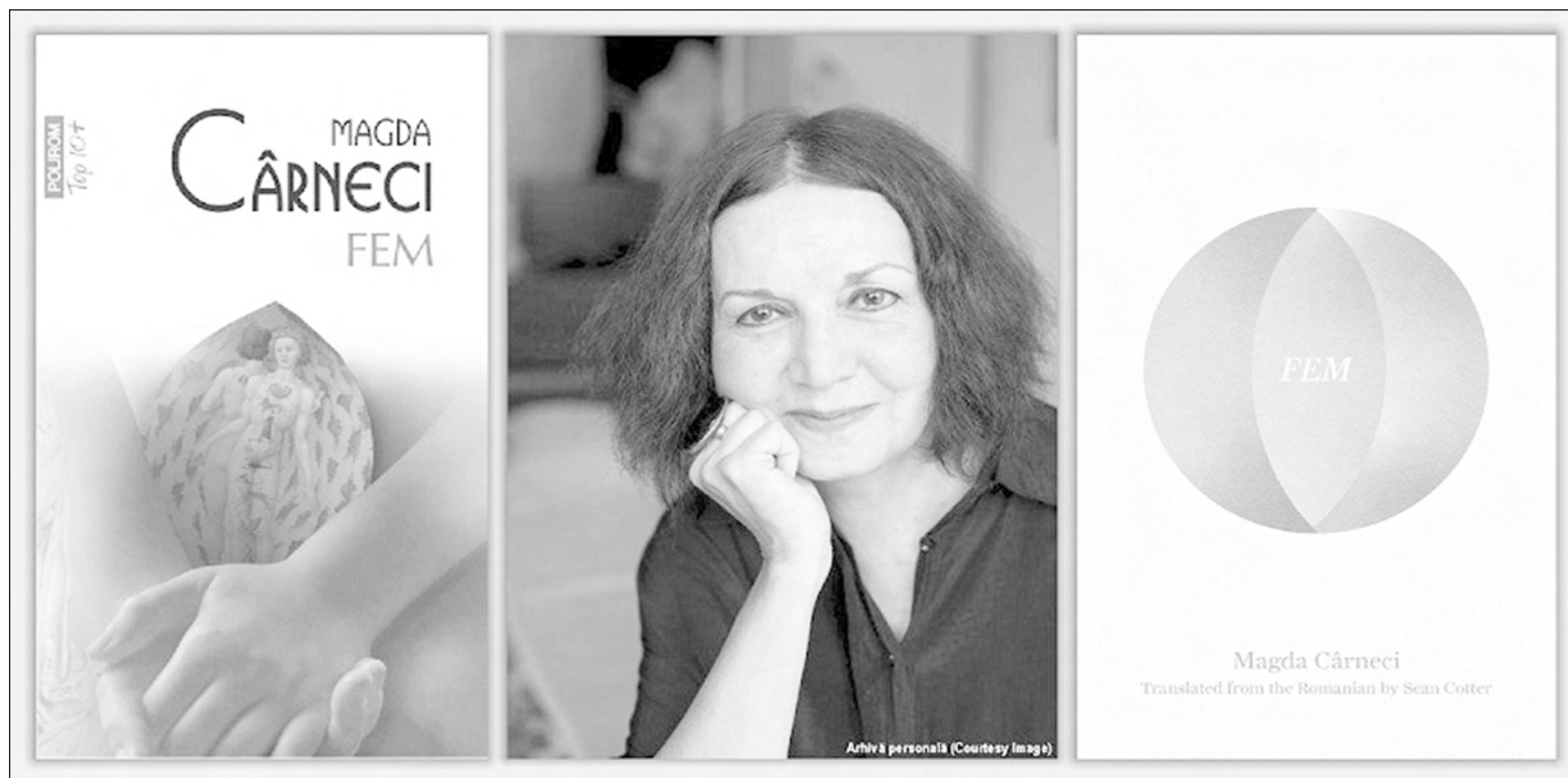
Celebrând cele mai extraordinare voci noi ale anului editorial 2021, dar și legende vii ale literaturii, lista PEN America Literary Awards cuprinde mai multe secțiuni: roman, proză scurtă, traducere, poezie, nonficțiune, carte de știință, eseu, biografie etc.

Înființat în anul 1963, Premiul PEN pentru traducere este cel mai longeviv premiu al PEN America, celebrând rolul vital al traducătorilor în literatură.

Prestigioasele premii oferite de PEN America, în valoare de 350.000 de dolari, sunt jurizate de scriitori apreciați și premiați, critici literari, traducători, editori.

Ceremonia de decernare a premiilor va avea loc în data de 28 februarie a.c., la New York.

La editura Polirom, *FEM* a apărut în trei ediții (2011, 2014, 2021) și a fost nominalizat la Premiile Uniunii Scriitorilor din România, Premiul „Augustin Frățilă“, Premiile Radio România Cultural și Premiile revistei „Observator cultural“. *FEM* a mai apărut și în limba franceză, în 2018, la

editura Non Lieu din Paris, în traducerea Florică Courriol.

Ediția în limba engleză este disponibilă pe site-ul editurii Deep Vellum.

„Superbă, senzuală și totuși încărcată intelectual și politic, iată o carte care îți poate schimba viața.“ (Fiona Sampson)

„*FEM* e un roman al protestului, un text feminist scris cu feroarea unui poet adevărat, o carte care înregistrează suferințele femeilor într-o lume încă dominată masculin. Dincolo de radicalismul lui feminist, cititorii acestui roman vor descoperi o impresionantă calitate a minții și un rafinament artistic care atrage empatia noastră.“ (Mircea Cărtărescu)

„Magda Cârnelci e nu numai o distinsă poetă, traducătoare, și critic de artă, dar e și o romancieră de primă clasă, care își folosește talentele de povestitoare în *FEM* pentru a deschide lumi noi în fața auditoriului tăcut al straniilor ei vizuini.“ (Christopher Merrill)

„Debutul într-o bogată limbă

engleză a poetei Magda Cârnelci povestește experiențele ca de vis și revelațiile extatice ale unei femei. (...) Plină de o imagerie puternică, această carte intens simbolică este o intrare notabilă în literatura feministă internațională.“ („Publishers Weekly“)

„Misterul, misterul universului este, de fapt, firul roșu al acestui roman – un fir care ar putea fi numit un «misticism ateu» în tradiția lui Clarice Lispector, care, deși braziliancă, s-a întâmplat să aibă o influență majoră asupra lui Hélène Cixous și poate și asupra Magdei Cârnelci.“ („Los Angeles Review of Books“)

Într-o lungă scrisoare adresată bărbatului care e pe cale să o părăsească, o femeie face o incursiune nonconformistă prin mândrele sale fiziologice și psihologice, din copilărie până la vârsta adultă. Ea își propune să-i povestească fostului iubit, asemenea unei Șeherezade, istorii „care să-l țină treaz toată noaptea“, presărându-le cu micile întâmplări de

zi cu zi din viața lor împreună și cu cele mai intime trăiri legate de creșterea ei întru feminitate. Iar toate stările, imaginile fantastice și viziunile stranie din poveștile ei nu au alt scop decât să-l deschidă pe el către o sensibilitate și o înțelegere pe care nu le-a avut niciodată.

MAGDA CÂRNECI, scriitor și critic de artă, a obținut un doctorat în istoria artei la École des Hautes Études en Sciences Sociales din Paris în 1997. A fost director al Institutului de Istoria Artei din București între 1990 și 1992, președinte al boardului Centrului Soros pentru Arta Contemporană (1998-2004), redactor-șef al revistei „Artelier“ din București (1998-2004), președinte al AICA România (2000-2005), director al Institutului Cultural Român din Paris (2007-2010). În prezent este redactor-șef al revistei de arte vizuale „ARTA“ și președinte al PEN România. Pe lângă titlurile din domeniul artelor plastice, a publicat mai multe volume de poezie:

Hipermateria (1980); *O tăcere asurzitoare* (1984); *Haosmos* (1992); *Poeme politice* (2000); *Poeme TRANS* (2012) și eseuri: *Arta anilor '80. Texte despre postmodernism* (1996); *Poetrix. Texte despre poezie și alte eseuri* (2002). În străinătate i-au apărut volumele *Psaume* (1997); *Art et pouvoir en Roumanie 1945-1989* (2007); *Trois saisons poétiques* (2008) și *Chaosmos* în olandeză (2004), engleză (2006) și franceză (2013). Poezii și proze ale sale au fost incluse în volume colective românești sau străine. A coeditat lucrarea colectivă *Perspectives roumaines. Du post-communisme à l'intégration européenne* (2004). De aceeași autoare, la Editura Polirom a apărut volumul *Artele plastice în România 1945-1989 (cu o addenda 1990-2010)* (2013). *FEM* a fost nominalizat la Premiile Uniunii Scriitorilor din România, Premiul Augustin Frățilă, Premiile Radio România Cultural și Premiile revistei „Observator cultural“. www.magda-carneci.ro **SDC**

Întoarcerea lui Luke Skywalker

În ultimul episod al serialului *The Book of Boba Fett*, parte al francizei *Războiul stelelor*, realizatorii s-au apropiat extrem de mult de idealul de cinema al lui Georges Méliès: imaginație, iluzie și emoție, reușind un adevărat tur de forță. Abandonând temporar acțiunea principală a seriei, ei și-au permis extravaganța de a-l face erou principal pe Luke Skywalker, la fel de tânăr cum apărea în 1983, în *Return of the Jedi*.

O uriașă reușită tehnologică, acest episod ar putea face ca studiourile Lucasfilm să fie acuzate că mizează mult prea mult pe nostalgie,

dar asta înseamnă să ignori faptul că *Star Wars* nu este numai o simplă serie de filme, ci un real fenomen cultural, un adevărat mit modern.

Deja acum doi ani, apariția lui Luke, întinerit digital, în serialul *The Mandalorian*, provoca un imens val de emoție pentru câteva generații de fani, care făceau să explodeze recordurile de audiență. Asta în ciuda faptului că Luke arăta destul de „fals”, prea „făcut pe calculator”. Tehnologia de *de-aging*, „întinerire digitală”, este tot mai folosită la Hollywood, dar încă nu este bine pusă la

punct. Însă, în episodul din *The Book of Boba Fett*, saltul calitativ este enorm.

Asta are poate o legătură cu faptul că Lucasfilm a luat decizia înțeleaptă de a-l angaja pe un anume Shamrock, un fan care, pe canalul lui de YouTube, a dovedit că poate face mult mai bine efectele speciale ale Lucasfilm doar cu resursele proprii, arătând că, grație unor tehnologii revoluționare precum *deepfake*, (aproape) oricine poate realiza, acasă, magie cinematografică.

Hollywoodul e pasionat de *de-aging* de ceva vreme, primele exemple notabile putând fi urmărite în *X-Men: The Last Stand* (2006), *The Curious Case of Benjamin Button* (2008) și, mai recent, în filmul lui Scorsese *The Irishman* (2019). La fel de impresionantă este întinerirea lui Kurt Russell în *Gardienii galaxiei 2*.

În paralel, tehnicienii au căutat soluții pentru realizarea a ceea ce producătorii doresc de multă vreme, așa-numiții „actori virtuali”. Cele mai mari reușite au fost marcate de Lucasfilm prin readucerea la viață a lui Peter Cushing, decedat în 1994, în *Rogue One: A Star Wars Story* (2016) și, apoi, cu apariția lui Luke în *The Mandalorian*. Rolul nu mai este jucat decât parțial de actorul original, Mark Hamill. Noul Luke este o combinație între silueta unei dubluri

și vocea lui Hamill recreată sintetic pe calculator. Iar un alt studio vrea să realizeze *Finding Jack*, un film în care rolul principal va fi jucat de un James Dean complet reînviat prin magie CGI.

Cu astfel de tehnici de efecte speciale, filmul bate la ușa unei noi ere, cea a „actorilor eterni”, când mari vedete ar putea juca la nesfârșit în filme și, poate, și-ar vinde drepturile asupra înfățișării lor unor mari studiouri. Nu este o glumă; încă din 2018, revista „Technology Review” anunța că mulți actori se lasă scanți digital de specialiștii de la firme precum ILM sau Digital Domain, conservându-și înfățișarea (contra unei mari sume de bani, probabil) pentru a putea fi utilizată ulterior.

Deocamdată tehnologia *de-aging* este scumpă: un cap digital costă cam un milion de dolari, iar realizarea unui cadru de film, 30-100.000 de dolari. Dar tehnologia avansează, iar tehnica *deepfake*, la îndemâna oricui vrea să o folosească, alături de tehnologii audio precum *additional dialog replacement* (ADR), desenează un viitor apropiat foarte interesant pentru film.

Aceasta însă pune deja probleme de natură etică, vizibile după apariția *deepfake* care folosește inteligența artificială pentru a schimba, pur și simplu, imaginea unui actor cu a altuia. De

multe ori, *deepfake*, pus la dispoziție online acum câțiva ani, anonim și gratuit, a fost folosit în scopuri rele, la trucarea unor filmări sau pentru a realiza false filme pornografice cu celebrități.

De asemenea, ele aduc în discuție viitorul filmului. Va mai fi considerată utilizarea actorului virtual o adevărată performanță actricească într-un viitor apropiat sau va fi doar o sofisticată tehnică de animație? „Orice poate face un film, pentru a face povestea mai bună, va fi folosit”, crede Beau Janzen, profesor la Gnomon School of Visual Effects, Games, and Animation.

Deocamdată, pentru Lucasfilm aceste tehnologii nu pot decât să anunțe un viitor plin de posibilități narative. Se spune că în episodul din săptămâna următoare din *The Book of Boba Fett* își va face apariția însuși Han Solo, jucat de un Harrison Ford întinerit digital. Dacă astfel de experimente vor reuși (iar tehnologia evoluează cu mare viteză), în numai doi-trei ani Lucasfilm ar putea să realizeze un întreg film de cinema cu actorii legendari din prima trilogie *Războiul stelelor*. De exemplu, ar putea adapta foarte bine celebra trilogie *Heir of the Empire* a lui Timothy Zahn, o continuare directă a acțiunii din *Return of the Jedi*, care, la începutul anilor '90, a avut un uriaș succes de librărie. **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

PE SCURT

DISPARIȚIA UNEI MUZE

Respectata actriță Monica Vitti (**foto dreapta**), muza celebrului Michelangelo Antonioni s-a stins din viață la Roma, la vârsta de 90 de ani. „Adio reginei cinemaului italian. Azi e o zi cu adevărat tristă”, a anunțat Dario Franceschini, ministrul Culturii.

Monica Vitti a debutat în teatru și film în anii '50, dar s-a lansat abia după întâlnirea cu Michelangelo Antonioni, care a făcut-o vedeta tetralogiei compusă din *Aventura* (1960), *Noaptea* (1961), *Eclipsa* (1962) și *Deșertul roșu* (1964). Vitti a fost apoi una dintre cele mai populare protagoniste ale comedii italiene, alături de parteneri de seamă precum Alberto Sordi, Ugo Tognazzi, Vittorio Gassman sau Nino Manfredi, pentru a se întoarce, din anii '80, mai mult spre teatru. De-a lungul carierei, a fost recompensată cu cinci premii David di Donatello (Oscarul italian), un Leu de aur și un Urs de argint la Berlin, devenind „referința pentru toate actrițele care au venit după ea”, după cum notează „La Repubblica”.

„Monica Vitti era în același timp profundă, enigmatică, senzuală, amuzantă. Și intelectuală, populară, melancolică, inteligentă. *Bellissima*”, scrie cotidianul italian.

LA PENSIE

Celebrul jurnalist și scriitor francez Bernard Pivot (**foto jos**) a anunțat

că își va înceta cronică literară din „Journal du Dimanche”, după o colaborare de peste trei decenii. Pivot (86 de ani), celebru pentru emisiunile sale televizate culturale, difuzate în „prime time”, *Apostrophes* (1975-1986) și *Bouillon de culture* (1991-2001), dorește să se retragă. Acum doi ani, el a demisionat din Academia Goncourt, al cărei președinte a fost până în 2019.

MUZEUL OPERELOR INEXISTENTE

La Seattle a fost inaugurat un muzeu în întregime dedicat NFT-urilor, opere digitale certificate care fac acum furori pe piața de artă. Muzeul prezintă opere NFT originale, însoțite de explicații despre tehnologiile utilizate. Conducerea instituției vrea să orienteze vizitatorii și mai mult spre această lume nouă a NFT-urilor, care, în ciuda unei serioase doze de scepticism din partea publicului, sunt extrem de populare la casele de licitații.

EMMERICH VS. SUPEREROI

Roland Emmerich, regizorul filmului *Independence Day*, a explicat cât de dificil este astăzi să faci un film catastrofic original într-o eră dominată de filmele cu supereroi. „Vremurile s-au schimbat. Pentru că azi Marvel, DC Comics și *Star Wars* ne zdrobesc pe noi, restul. Ne distrug industria,

deoarece din cauza lor nimeni nu mai face astăzi ceva original.” Emmerich va lansa curând un alt film în stilul lui caracteristic, *Moonfall*, o producție în care Pământul este distrus de coliziunea cu Luna smulsă de pe orbită.

EROU AL METALULUI

A încetat din viață, al vârsta de 69 de ani, Jon „Jonny Z” Zazula, fondatorul uneia dintre cele mai importante case de discuri pentru muzica heavy, Megaforce Records. Născut în Bronx, Zazula a început prin a vinde discuri pentru a se întreține. La începutul anilor '80, împreună cu soția lui, Marsha (care a murit anul trecut), a transformat micul magazin de discuri în Megaforce Records, casă de discuri care s-a evidențiat lansând primele albume ale debutanților Metallica și apoi un șir întreg de mari artiști ai muzicii heavy metal precum Anthrax, Testament, Ministry, King's X sau Overkill.

DALÍ PSIHANALIZAT

O nouă expoziție deschisă la Viena revine asupra influenței avute de Freud asupra lui Salvador Dalí, în anii lui de formare ca artist. Sunt expuse peste o sută de obiecte, picturi și alte opere de tinerețe, „care sunt văzute doar rareori”, ce

dovedesc impactul operei freudiene asupra artistului spaniol. Dalí a mers de trei ori în Austria, încercând, fără succes, să-l întâlnească pe Freud. Dorința i s-a îndeplinit grație scriitorului Stefan Zweig, în 1938, la Londra, unde celebrul psihanalist se refugiase din fața naziștilor. O întâlnire care avea să marcheze finalul „perioadei freudiene” a lui Dalí, care mai

târziu, vorbind despre suprarealism, avea să spună că „Sigmund Freud ne-a arătat tuturor calea de urmat”. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel.: 0232/214.100, 0232/214111,
fax: 0232/214111

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin
Ghețău, Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Mihaela Pascu-Oglindă,
Marius Miheț, Cristian Teodorescu,
Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu,
Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Nona Rapotan,
Constantin Piștea

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0252/271335.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Anne Frank: o moștenire complexă și foarte actuală

La 1 august 1944, un subofițer SS însoțit de polițiști germani și olandezi descopereau în podul unei case din Amsterdam locul în care adolescenta evreică Anne Frank și familia ei se ascundeau de peste 2 ani și 3 luni. Întreaga familie a fost trimisă în lagăre de concentrare. Anne și sora ei, Margot, au fost trimise în lagărul de la Bergen Belsen, unde au murit, probabil de tifos, câteva luni mai târziu.

DRAGOȘ COJOCARU

Anne Frank este doar unul din cei peste 1 milion de copii asasiinați în timpul Holocaustului, iar povestea ei este atât de cunoscută din pură întâmplare. După eliberare, singurul supraviețuitor din familie, tatăl său Otto Frank, s-a întors la Amsterdam. Aici a aflat că secretara sa reușise să salveze jurnalul pe care Anne l-a ținut în cei peste 2 ani în care a stat ascunsă. Otto a publicat jurnalul în 1947, iar cartea a avut un impact uriaș asupra întregii planete, adevărat fenomen cultural care provoacă și astăzi,

după atâtea decenii, numeroase polemici, controversate și pasiuni.

Una dintre aceste controverse a avut loc la începutul acestui an. De-a lungul vremii, de la publicarea jurnalului, mulți au fost cei care s-au întrebat cine a trădat familia Frank, dând-o pe mâna naziștilor. Au fost găsiți mai mulți suspecți. O carte publicată recent în Olanda indică unul nou, iar revelația a provocat un imens scandal: un notar evreu, Arnold van den Bergh, membru al Consiliului

Evreiesc din Amsterdam. Acest nume a apărut la capătul unei investigații care a durat mai bine de șase ani, realizată de o echipă de istorici și alți experți, inclusiv un fost agent FBI.

O astfel de concluzie nu putea decât să provoace o mare emoție, deși, la prima vedere, un membru al unui consiliu evreiesc (organizații create de naziști în care liderii evrei erau forțați să colaboreze) putea fi silit să facă compromisuri inacceptabile – un lucru

despre care a vorbit în cărțile sale și cunoscutul vânător de naziști Simon Wiesenthal. În cazul de față, Arnold van den Bergh ar fi putut să trădeze familia Frank pentru a-și salva propria familie.

În fața polemicii și a valului de critici, editorul olandez a retras cartea și s-a scuzat, dar tot acest episod nu face decât să arate, încă o dată, cât de importantă este, și după 77 de ani, povestea lui Anne Frank. Iar tragedia ei este mai prezentă ca oricând în peisajul cultural –

în benzi desenate, în desen animat, în cărți-anchetă și în romane și filme, Anne Frank continuă să inspire.

Netflix difuzează, de anul trecut, filmul olandez *Mijn beste vriendin Anne Frank* (*Prietena mea cea mai bună Anne Frank*), de Ben Sombogaart. Filmul de animație *Where Is Anne Frank* (*Unde este Anne Frank*) al regizorului israelian Ari Foleman, lansat tot anul trecut, dă viață prietenei imaginare căreia Anne i-a adresat jurnalul. „Un film important, fiindcă arată cum copii sunt permanent victimele războiului. E un mod de a spune «Iată, toată lumea i-a citit jurnalul, toată lumea a fost emoționată de această poveste, dar ce au înțeles oamenii din ea?»”, comentează distribuitorul francez al filmului.

Iar, tot în Franța, trupa de teatru Spectabilis a pus în scenă o adaptare pentru tineri a jurnalului, producătorul piesei subliniind faptul că „trăim într-un soi de revizionism al trecutului, marcat de o resurgență a antisemitismului”.

La 77 de ani de la tragedie, moștenirea lui Anne Frank rămâne complexă și vorbește încă lumii de astăzi. **SDC**

Vorba aia

Se spune că violența intervine atunci când, în cadrul unei dispute, s-au consumat toate argumentele fără ca cineva să lase capul în jos, recunoscându-se învins. Despre consens nu are rost să vorbim, fiindcă eu nu cred în adevăruri aflate la mijloc. Acelea se numesc compromisuri. Eu vin cu adevărul meu, tu cu al tău și la final are dreptate cel cu nasul rămas întreg.

Totuși, cele mai multe dispute nu ajung la pumni, fiindcă strămoșii noștri au găsit o cale de a ne proteja. Au inventat proverbele. Apoi le-au rostogolit prin timp, ajungând să aibă valoare de truism. Dacă rostești proverbul fix atunci când rivalul se pregătește să te pocnească, s-a dezamorsat conflictul. Îi spui că fără foc nu iese fum și totul se relaxează. Eventual contracarează și el cu cine sapă groapa altuia, dar ideea este că, odată intrați în această zonă, nu mai pot fi negate afirmațiile niciunui, fiindcă ele sunt de secole unanim acceptate și înțelese.

Există însă situații în care cineva folosește disputa doar ca pretext pentru a isca bătaia. Nu-și dorește aplanare sau consens, motiv pentru care, în loc să apeleze la un proverb, scoate pe gură un blestem.

Dacă îți spune *arde-te-ar focul să te ardă*, imediat creierul îți creează o imagine care transpune mot-a-mot această urare malițioasă și ajungi să vezi bătaia cu omul ca singura cale de a scăpa de focurile iadului. Atenție, chiar și în cazul blestemelor mă refer doar la cele unanim acceptate și înțelese.

În ultima vreme am întâlnit destul de des, folosită drept comentariu al unor oameni foarte supărați pe ceea ce citeau pe

Facebook, expresia *oarba după voi*, uneori scrisă cu litere mari sau întărită la final cu un *amin*. Ca să nu spun că uneori începe cu *ptiu*, onomatopee despre care toți lingviștii știu că introduce propoziția blestemativă. Problema este că nu am găsit nicăieri explicația sensului acestui ciudat blestem.

Adică probabil că ar trebui să fie terifiat dacă cineva mi-ar spune *ptiu, oarba după tine amin*, însă nu reușesc să înțeleg ce anume aș păți. Am întors expresia pe toate părțile și singura explicație rezonabilă este că acest blestem exploatează fricile copilăriei, când jucam baba oarba și fugeam prin toată casa, țipând îngrozitor.

BOBI

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

Sunt mulți oameni supărați care își doresc ca alți oameni să fie urmăriți și prinși de baba oarba. Da, din păcate s-a ajuns aici. Încep să cred că noi, umanitatea, nu mai avem scăpare. Prea multă ură. Prea vă place să sapați groapa altuia. Noroc că nu mor caii când vor câinii. **SDC**